

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Procesní postavení a úloha insolvenčního
správce v insolvenčním řízení**

Plzeň, 2014

Václav Velešík

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 31. března 2014

Václav Velešík

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce JUDr. Zdeňku Vlčkovi za vedení diplomové práce a zároveň za možnost profesně se vzdělávat v praxi. Dále děkuji celé své rodině a přítelkyni za nekonečnou podporu a důvěru v době celého studia.

Obsah

1	Úvod	8
2	Teoretická část	10
2.1	Historie insolvenčního řízení	10
2.1.1	Historie insolvenčního řízení ve světě	10
2.1.2	Historie insolvenčního řízení v českých zemích	11
3	Procesní postavení insolvenčního správce v současné právní úpravě	14
3.1	Pojem a úloha insolvenčního správce	14
3.2	Povinnosti výkonu funkce insolvenčního správce dle základních zásad insolvenčního zákona	16
3.3	Profesní předpoklady insolvenčních správců	17
3.3.1	Bezúhonnost	19
3.3.2	Požadavek vysokoškolského vzdělání	19
3.3.3	Zkoušky insolvenčních správců	20
3.4	Status insolvenčního správce	20
3.5	Další druhy insolvenčních správců	21
3.5.1	Hostující insolvenční správce	21
3.5.2	Předběžný správce	22
3.5.3	Zástupce insolvenčního správce	23
3.5.4	Oddělený insolvenční správce	24
3.5.5	Zvláštní insolvenční správce	25
3.6	Seznam insolvenčních správců	25
3.7	Odměny, náhrady a úhrady insolvenčních správců	27
3.7.1	Odměna insolvenčního správce	27
3.7.2	Náklady insolvenčního správce	29
3.8	Odpovědnost insolvenčního správce	29
4	Pravomoci a povinnosti insolvenčního správce	31

4.1	Činnosti a povinnosti předběžného správce	31
4.2	Přezkoumání přihlášených pohledávek	32
4.3	Popírání pohledávek	34
4.4	Zjišťování a soupis majetkové podstaty	36
4.4.1	Zjišťování majetkové podstaty	37
4.4.2	Soupis majetkové podstaty	40
4.5	Úloha insolvenčního správce v rámci incidenčních sporů	42
4.6	Úloha insolvenčního správce v jednotlivých způsobech řešení úpadku ..	43
4.6.1	Konkurs	43
4.6.2	Reorganizace	45
4.6.3	Oddlužení	46
5	Komparace se zahraničními právními řády	48
5.1	Komparace s právní úpravou USA	48
5.1.1	Hlavní insolvenční správce.....	48
5.1.2	Vedlejší insolvenční správce	49
5.2	Komparace s právní úpravou Německa.....	49
5.3	Vliv práva EU na úpadkové právo ČR	50
5.3.1	Obecně o nejvýznamnějších předpisech modifikujících úpadkové právo v ČR	51
5.3.2	Vliv práva EU na funkci insolvenčního správce	52
6	Závěr	54
7	Resumé.....	57
8	Seznam použité literatury	59

1 Úvod

„Když se člověk rozhodne něco udělat, čas se vždycky najde.“

[Arthur Hailey]

Insolvenční právo pro mě bylo až donedávna poměrně neznámou oblastí a během doby svého studia na Západočeské univerzitě v Plzni jsem se s ním setkával pouze okrajově. O to více mě zaujalo, když jsem podrobněji zjistil, jak institut insolvenčního řízení funguje. Vzhledem k mému zájmu o ekonomii a studiu práv, je z mého pohledu insolvence něčím zcela výjimečným právě spojením těchto dvou vědních disciplín. Ačkoliv nepřemýšlím nad výkonem funkce insolvenčního správce v budoucnu, tento mě fascinoval především širokou rozmanitostí své práce, kdy pracuje s velkým množstvím různých subjektů a vedle právních znalostí uplatňuje rovněž již zmíněné znalosti ekonomické. Jeho úloha a význam jak pro věřitele, tak i dlužníka je obrovský a pro mě samotného by tato práce byla výzvou a zároveň potěšením.

Toto téma jsem si vybral hlavně proto, abych se mohl podrobněji seznámit s funkcí insolvenčního správce a insolvence obecně. Zároveň toto téma shledávám za velmi zajímavé. Ačkoliv jde totiž o poměrně starý institut, jeho povaha a závislost na trhu a dalších ekonomických faktorech je zcela zásadní, tudíž logicky dochází k jeho neustálým změnám. Přestože obecně jsou změny právních předpisů pro většinu právníků náročné, hlavně z časové náročnosti jejich nastudování během výkonu jejich povolání, já je v rámci insolvence shledávám velmi zajímavými a právě nutnost změny zapříčiněná zejména trhem, je velmi fascinující.

Práce bude ve své první části obsahovat krátký exkurz do historie a bude sledovat vývoj insolvence a jí podobných institutů nejen na území dnešní České republiky. Tímto bude poskytnuta možnost seznámit se s postupným vývojem, kterým insolvenční řízení prošlo až do dnešních dní a snadněji pochopit jeho dnešní podobu. Před samotným popisem činnosti insolvenčního správce jsem se rozhodl čtenáři přiblížit jeho samotný pojem a předpoklady potřebné pro výkon jeho funkce. Dále budou představeny různé typy insolvenčních správců a konečně

i jeho úloha a role v insolvenčním řízení. Na závěr mé práce se pokusím porovnat institut insolvenčního řízení s několika zahraničními právními řády.

Zaměření bude kladeno především na druhou a třetí část, tedy na osobu správce jako takovou a na jeho roli v insolvenčním řízení. Historická část a část, kde porovnáám obdobné instituty zahraničních právních řádů, bude sloužit spíše jako doplňková a poskytne čtenáři získat informace, díky kterým pro něj bude snadnější pochopit institut insolvenčního správce a zároveň mu rozšíří možnost jeho zhodnocení.

Výsledkem této práce by tedy měl být hlavně přehledný dokument, díky kterému bude snadné orientovat se v otázkách souvisejících s výkonem funkce insolvenčního správce. V jednotlivých částech se rovněž pokusím zhodnotit současnou a minulou úpravu legislativy.

2 Teoretická část

2.1 Historie insolvenčního řízení

*„Dějiny jsou svědky času, světlem pravdy, živou pamětí,
učitelkou života a poslem minulosti.“*

[Marcus Tullius Cicero]

2.1.1 Historie insolvenčního řízení ve světě

Ke vzniku společenské potřeby insolvenčních řízení je třeba splnění určitých, převážně ekonomických předpokladů. Zejména je k tomu třeba rozvinuté peněžní hospodářství, odpovídající rozsah a úroveň trhu a volný pohyb obyvatelstva s možností vícestranných právních styků. V důsledku toho nelze předpokládat úpadky ve společnostech, v nichž převládá naturální hospodářství, které jsou charakteristické pro ranné fáze feudalismu. Ve starověku se těmto předpokladům přiblížila římská říše v období principátu, ale nesplňovala je v jejich plné šíři; v římském právu existují určité „náběhy“ k insolvenčnímu řízení, ale jako zvláštní, samostatné řízení neexistovalo (nebyl ostatně ani znám pojem úpadku).¹

Jak již bylo zmíněno, insolvenční řízení nebylo součástí římského práva, avšak již zde můžeme najít určité podobnosti s dnešním insolvenčním řízením. Tímto „předchůdcem“ insolvenčního řízení můžeme označit univerzální exekuci², která byla v římském právu uplatňována. Princip této univerzální exekuce spočíval v tom, že byla zahájena věřitelem vykonatelné pohledávky, který se následně ujal držby dlužníkovy majetku a tuto skutečnost veřejně oznámil. Byla ponechána lhůta, po kterou se do řízení mohli přihlašovat další věřitelé. Samotnou dražbu dlužníkovy majetku vykonával ustanovený magistr³, který nabídl dlužníkům majetek do dražby jako celek. Od prodeje dlužníkovy majetku jako celku se ustoupilo až v dobách Justiniánových, kdy bylo vyhodnoceno, že

¹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, roč. 4 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>

² missio in bona

³ magister bonorum

rozprodáním majetku po částech jednotlivým kupujícím, se dosáhne mnohem většího zisku a s tím spojeného uspokojení věřitelů.⁴ Tento magistr prakticky vykonával činnost podobnou činnosti insolvenčního správce v dnešním pojetí. K univerzální exekuci je třeba doplnit, že jí chyběly některé podstatné rysy insolvenčního řízení. Zároveň univerzální exekuce není institutem, ze kterého by se insolvenční řízení postupně vyvinulo. Bylo z něj totiž čerpáno až téměř po jednom tisíciletí, kdy „moderní“ insolvenční právo nacházelo inspiraci v institutech římského práva.

2.1.2 Historie insolvenčního řízení v českých zemích

Jak celkem ve shodě uvádějí důvodové zprávy z těch větších novel zákona o konkursu a vyrovnání (zák. č. 328/1991 Sb.) i nedávno přijatého zákona o úpadku a způsobech jeho řešení, tzv. insolvenčního zákona (zák. č. 182/2006 Sb.), právní úprava úpadku a jeho řešení konkursem a vyrovnání začíná již tzv. Josefským konkurzním řádem z roku 1781.⁵ Tento kodex měl zásadní význam nejen pro České země, ale i pro celou Evropu.

Dalšími normami upravující proces úpadku byl Konkurzní řád ze dne 25. prosince 1868, Z. Ř. č. 1 z r. 1869 a Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., dané dne 10. prosince 1914, jímž se zavádí řád konkurzní řád vyrovnávací a řád odpůrčí (Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., je stále platnou právní normou, v rozsahu jejich novelizací, v Rakouské republice). Tyto právní normy byly převzaty recepčním zákonem č. 11/1918 Sb., společně s řády vyrovnávacími, jako součást právního pořádku Československé republiky.⁶ K zásadním změnám této právní úpravy nedošlo a byla upravována pouze minimálně.⁷ Tato tedy zůstala v takřka nezměněné podobě platná až do roku 1931.

Ačkoliv výše uvedený kodex byl platný až do roku 1931, už od počátku dvacátých let se začínalo diskutovat o potřebě vytvořit kodex nový. Tento byl po

⁴ Blíže viz SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava, Key Publishing, 2007., s. 87. ISBN 978-80-87071-54-0.

⁵ KISLINGEROVÁ, Eva. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 127. ISBN 978-80-7179-882-8.

⁶ BAŘINOVÁ, Dagmar. *Konkurzní řízení v praxi: z pohledu věřitele i úpadce*. 2. přeprac. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 13. ISBN 80-247-0909-0.

⁷ K drobným změnám došlo zákony č. 161/1921 Sb. a č. 99/1923 Sb., a dále vládními nařízeními č. 96/1922 Sb. a č. 18/1923 Sb.

četných jednáních o změnách přijat senátem Národního shromáždění dne 27. března 1931 a k jeho účinnosti došlo částečně dne 1. května 1931 a v úplném znění dne o tři měsíce později, tedy dne 1. srpna 1931. Hlavním přínosem tohoto zákona byla unifikace konkursního práva na celém území republiky a tedy odstranění právního dualismu alespoň v této části právního řádu.

Socialistické hospodářství, které bylo založeno na plánovacím systému, zcela vyloučilo úpadky hospodářských subjektů, které byly zřizovány i likvidovány administrativně. Právní úprava konkursu, pocházející z první republiky, přestala platit roku 1950. Vzhledem k této skutečnosti nebylo třeba danou problematiku upravovat zvláštním zákonem a byla zmíněna jen okrajově a velmi kuse v Občanském soudním řádu z roku 1950⁸ instituce tzv. exekuční likvidace, která nahradila insolvenční řízení, avšak v praxi se příliš nepoužívala a nakonec úplně zanikla, když nebyla nadále převzata Občanským soudním řádem z roku 1964.⁹

*V nových podmínkách, které nastaly po pádu totalitního režimu v závěru roku 1989, byla záhy pocíťována potřeba právní úpravy řešení insolvence. Přejít k tržnímu hospodářství vyžadoval urychlené přijetí legislativních opatření, a to ve dvojím směru: především bylo nutné odstranit legislativní překážky, které tomuto přechodu bránily, a zadruhé bylo nutné znovu obnovit právní instituty, bez nichž se tržní hospodářství nemůže obejít. Do této druhé skupiny patřil i zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále ZKV), který nabyt účinnosti dnem 1. 10. 1991.*¹⁰

Vytváření ZKV bylo zkomplikováno především absencí instituce konkursu, který po více jak 40 let nebyl v praxi uplatňován. Zároveň bylo těžké navázat na předchozí kodexy, jelikož tyto byly více jak půl století staré a vývoj tržního hospodářství značně pokročil. Kvalitě zpracování ZKV nepomohlo ani

⁸ zák. č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁹ zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, roč. 4 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>

krátké časové období, během kterého byl tento kodex zpracován a přijat. Ve své patnáctileté působnosti byl novelizován téměř třicetkrát.¹¹

Posledním přijatým a doposud platným zákonem je zákon č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále insolvenční zákon) a doprovodný zákon č. 296/2007 Sb., který určitým způsobem mění nebo upravuje více jak dalších devadesát zákonů.

Pokud některé období polistopadových dějin českého úpadkového práva bylo možno označit za revoluční, pak je to rok 2008. Po patnáctiletém „panování“ zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání se součástí českého právního řádu stala nová právní úprava úpadkového řízení, vyhlášená pod č. 182/2006 Sb. Jen s trochou nadsázky lze mluvit o revoluci v této oblasti práva.¹²

Poslední výrazná novelizace výše uvedeného zákona proběhla k 1. lednu 2014. Ačkoliv je toto datum spojeno především s rekonstrukcí soukromého práva, předmětná novela insolvenčního zákona s touto rekonstrukcí přímo nesouvisí a především reflektuje změny vyplývající ze soudní judikatury a napomáhá procesu kolektivního uspokojování věřitelů.¹³

¹¹ Podrobněji k jednotlivým novelizacím viz. SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Konkurs und Ausgleich in der Tschechischen Republik*. 1. Aufl. München: GRIN-Verl, 2010, s. 46 a násl. ISBN 3640728173.

¹² KOZÁK, Jan. *Nové úpadkové právo v České republice*. Právní zpravodaj. 2008, 2, s. 3. Dostupný také z WWW: <beck-online.cz>.

¹³ HAVEL, B. *Nástin nového insolvenčního práva*. In Kurs obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 271-277. ISBN 978 80 7179 583 4.

3 Procesní postavení insolvenčního správce v současné právní úpravě

„Proto jsou zákony dány, aby silnější nemohl všechno.“

[Ovidius Publius Naso]

3.1 Pojem a úloha insolvenčního správce

Insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Dále může být insolvenčním správcem rovněž i veřejná obchodní společnost, zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční obchodní sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založena podle práva členského státu Evropské unie, členských států dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen „zahraniční společnost“) a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.¹⁴

Richter ve své knize pojednává o insolvenčním správci jako o osobě, která je jmenována soudem v případech probíhajícího insolvenčního řízení na insolvenčního dlužníka za účelem spravování jeho majetkové podstaty. Důvodem je ochrana před oportunistem managementu a věřitelů dlužníka a její spravedlivá distribuce mezi věřitele. Smysl insolvenčního správce spočívá ve smyslu insolvence samotné.¹⁵

Jak již bylo zmíněno, jedním ze základních znaků insolvenčního řízení je mnohost věřitelů. Právě mnohost věřitelů zakládá nutnost ustanovit insolvenčního správce, aby mohly být naplněny zásady insolvenčního řízení.¹⁶

Příkladem vysvětlujícím podstatu institutu insolvenčního správce může být obchodní společnost, zabývající se výrobou určitého produktu, čítající několik desítek zaměstnanců. Tato firma může dokonce účetně dosahovat vysokých zisků. Nicméně může nastat situace, kdy podstatná část zaměstnanců z této firmy odejde

¹⁴ § 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ KOZÁK, Jan. *Nové úpadkové právo v České republice*. Právní zpravodaj. 2008, 2, s. 3. Dostupný také z WWW: <beck-online.cz>.

¹⁶ § 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

a tím se naruší výroba a spolu s ní i potřebný odbyt produktů nutný pro její další fungování. Častým případem úpadku byly, v nedávné době začínající hospodářské krize, vysoké nepoměry mezi účetním a faktickým ziskem. Tento se v praxi projevoval především tím, že daná obchodní korporace poskytovala služby nebo produkty dalším subjektům oproti vystavené faktuře, kterou ovšem tyto subjekty neproplácely a dostávaly se tím do prodlení s platbou. V případech, kdy takto dlužilo více subjektů, dostávaly se tyto obchodní korporace do situací, kdy účetní a faktický zisk byly v hrubém nepoměru. Vznikaly tak problémy hradit vlastní pohledávky, což často vedlo právě k úpadku. Paradoxem je, že úpadek nastal bez vlastního zavinění dané společnosti. Jakmile tedy nastane úpadek, každý z věřitelů má pochopitelně zájem na co nejvyšším a nejrychlejším uspokojení své pohledávky. Tedy jejich zájmem by byl prodej aktiv dané společnosti, aby uspokojili svou pohledávku, bez ohledu na další fungování této společnosti. Navíc lze předpokládat, že vzhledem k podmínkám dnešní tržní ekonomiky by byl postup proti dlužníkovi obzvlášť bezohledný, když každý z věřitelů by měl obavu, aby jej nepředběhli další věřitelé, kteří by vůči dlužníkovi postupovali ještě rychlejším a bezohlednějším způsobem. Tímto způsobem by docházelo nejen k faktické likvidaci dlužníka, který by mohl přitom za jistých podmínek dále fungovat, ale společně s tím ke ztrátě pracovních míst a konečně i k nulovému uspokojení dlužníků, kteří by nepostupovali vůči dlužníkovi dostatečně rychle a razantně. Tento stav je dle mého názoru zcela správně insolvenčním zákonem vyhodnocen nepříznivě z pohledu ekonomického i sociálního. Uspokojení pohledávek věřitelů tak připadá insolvenčnímu správci jako nestranné osobě, který je zmocněn k tomuto výkonu práva věřiteli.

Druhým zásadním úkolem insolvenčního správce je zabránit dosavadnímu managementu společnosti, aby jednali v neprospěch věřitelů, případně se sami obohacovali, když už jsou v situaci, kdy jsou seznámeni se skutečností, že společnost nebude nadále schopna dále fungovat.

Tento morální hazard plyne z úvahy, že pokud management dlužníka jedná v zájmu společníků tedy nositelů reziduálních nároků, může být stimulován k tomu, zvyšovat po přijetí úvěru riziko podnikání společnosti.¹⁷

Existuje několik způsobů, kterými může management společnosti jednat v neprospěch věřitele. Autoři Smith a Weber definují některé z nich, např. výplata dividend a jiné převody na společníky, emise dalších fixních nároků, projekty s vyšší mírou rizika, atd. Je tedy na místě, aby insolvenční správce dohlížel, pokud nechá dosavadní management ve svých funkcích, na jeho chod. Lze rovněž tvrdit, že předpoklad nežádoucího jednání managementu společnosti bude tím intenzivnější a pravděpodobnější, čím více se bude společnost blížit k bankrotu.

Z výše uvedeného vyplývá, že insolvenční správce má možnost volby, zda ponechá dosavadní management společnosti na svých pozicích a bude nad nimi vykonávat pouze dozor a dohled nebo zda se sám ujme spravování majetkové podstaty.

3.2 Povinnosti výkonu funkce insolvenčního správce dle základních zásad insolvenčního zákona

Právní zásady obecně většinou nejsou přímo součástí jednotlivých zákonů, nicméně jejich význam pro interpretaci, poznání, aplikaci a konečně i pro tvorbu práva je velmi významný. Jak jsem již uvedl, zásady nejsou často přímo součástí jednotlivých zákonů, proto pokud jsou někde přímo v zákoně vypsány, svědčí to o jejich zásadním významu pro danou právní oblast.¹⁸

Hlavní zásadu insolvenčního správce by bylo možné definovat jako činnost, při které dochází k co nejvyšší míře uspokojení věřitelů a která je zároveň v souladu se zásadami uvedenými v insolvenčním zákoně¹⁹ a se zásadami obecnými.

Dle zásad insolvenčního zákona by měl správce vést insolvenční řízení tak, aby nepoškozoval žádného z účastníků řízení a aby se dosáhlo rychlého,

¹⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 101, ISBN 978-80-7357-329-4.

¹⁸ Srov. např. § 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řádu soudním, kde jsou právní zásady velmi významným prvkem z hlediska důležitosti řádného projednání sporu.

¹⁹ § 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

hospodárného a co nejrychlejšího uspokojení věřitelů. Při této činnosti musí zároveň řádně dohlížet nebo spravovat majetkovou podstatu dlužníka a zájmy věřitelů upřednostnit před vlastními zájmy a před zájmy jiných osob.²⁰ Pokud by při výkonu funkce insolvenčního správce došlo nebo mělo dojít ke střetu zájmů vůči některému věřiteli, je insolvenční správce povinnen tuto skutečnost ihned ohlásit insolvenčnímu soudu.²¹

Z výše uvedeného lze tedy specifikovat tři hlavní zásady, kterými se insolvenční správce musí řídit:

- nikoho neznevýhodňovat,
- jednat rychle a hospodárně,
- dbát poměrného uspokojování všech věřitelů.²²

Vedle výše uvedených zásad plynoucích z insolvenčního zákona je insolvenční správce povinnen řídit se i zásadami obecnými, které vyplývají z jiných právních předpisů. Vzhledem k obsáhlosti a nesouvislosti těchto zásad přímo s tématem práce, nebudou v ní dále detailně rozebrány.

3.3 Profesionální předpoklady insolvenčních správců

V předcházející právní úpravě, tedy v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, byly požadavky na výkon funkce insolvenčního správce vymezeny poměrně vágně a nekladly zdaleka takové požadavky, jaké by byly vhodné pro výkon této funkce. Tyto byly definovány v § 8 zákona o konkursu a vyrovnání takto: *„do seznamu správců lze zapsat jen bezúhonnou fyzickou osobu, která je plně způsobilá k právním úkonům, má přiměřenou odbornou způsobilost a se zápisem souhlasí, nebo veřejnou obchodní společnost, která bude činnost správce vykonávat prostřednictvím svých společníků, o nichž prokáže, že splňují podmínky pro zapsání do seznamu. Veřejná obchodní společnost, ustavená správcem, oznámí soudu neprodleně, kdo ze společníků bude jejím jménem funkcí správce vykonávat. Správcem může soud ustavit pouze ve věci nepodjatou osobu. Osoba zapsaná do seznamu může své ustavení správcem odmítnout, jen jsou-li pro to důležité důvody. Výjimečně může soud ustavit správcem i osobu do*

²⁰ § 36 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ § 24 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

²² také označováno jako zásada "pro rata"

*seznamu správců nezapsanou, pokud splňuje podmínky pro zapsání do seznamu a s ustavením souhlasí.*²³

Vzhledem k výše uvedenému existovalo ke konci účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání několik tisíc správců konkursní podstaty, často bez potřebného vzdělání, které by bylo zárukou řádného výkonu funkce. I to byl jeden z hlavních důvodů, proč byl zákon o konkursu a vyrovnání nahrazen insolvenčním zákonem, který klade na výkon funkce insolvenčního správce větší požadavky a zároveň se více blíží evropským trendům v této právní oblasti.

K samotnému výkonu funkce insolvenčního správce je potřeba získat povolení, jak předepisuje zákon o insolvenčních správcích. Teprve po jeho získání je uchazeč zapsán do seznamu insolvenčních správců, který je veden Ministerstvem spravedlnosti a je součástí insolvenčního rejstříku.²⁴ Z tohoto seznamu správců jsou pak jednotlivci přidělováni přímo ke konkrétním řízením.

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích v ustanovení § 6 taxativně vyjmenovává podmínky, které musí splňovat fyzická osoba:

- mít plnou způsobilost k právním úkonům,
- na vysoké škole v členském státě získat nebo mít členským státem uznáno vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu,
- vykonat zkoušku insolvenčního správce,
- být bezúhonná,
- vykonávat po dobu alespoň 3 let odbornou praxi v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce, zejména v oblasti práva, ekonomie, daňového poradenství, účetnictví, auditu nebo řízení podniku,
- mít uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce.

²³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Vyd. 1. Key Publishing, 2008, s. 56, Právo (Key Publishing). ISBN 978-808-7255-100.

²⁴ Blíže k insolvenčnímu rejstříku viz. § 419 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

K vybraným podmínkám výkonu funkce insolvenčního správce dle ustanovení § 6 insolvenčního zákona se podrobněji vyjádřím v následujících kapitolách.

3.3.1 Bezúhonnost

Bezúhonnost je dále podrobněji definována v ustanovení § 7 téhož zákona, kde jsou opět taxativně v odst. 1, písm. a) – g) vyjmenovány podmínky bezúhonnosti fyzické osoby. Podmínky jsou vymezeny negativně.

3.3.2 Požadavek vysokoškolského vzdělání

Dle ustanovení § 6 odst. 1, písm. b), zákona o insolvenčních správcích, se může tedy stát insolvenčním správcem jakákoliv osoba s vysokoškolským vzděláním, tedy i osoba bez právnického vzdělání. V tomto již dříve spatřoval jisté nedostatky Dvořák: *„Existující právní úprava správce konkursní podstaty se vyznačuje jistým nedostatkem, a to připuštěním možnosti, aby správcem konkursní podstaty byla i osoba bez právnického vzdělání. Vzhledem ke značné komplikovanosti ZKV, nejednoznačnosti výkladu řady jeho ustanovení se jeví jako přinejmenším odvážné očekávat, že si s těmito otázkami budou osoby s jiným než právnickým vzděláním vědět rady.“*²⁵

Z mého pohledu je výše uvedený názor správný. Právnické vzdělání je jistě nejzákladnějším předpokladem pro dobrý výkon funkce insolvenčního správce a dokonce bych se přikláněl k variantě, kdy by bylo potřeba mít vedle právnického vzdělání také alespoň bakalářské vzdělání ekonomického zaměření. Znalost ekonomie je dle mého názoru rovněž velmi podstatným prvkem při řádném spravování podniku. Zároveň i přes nedávné zpřísnění zkoušek insolvenčních správců se stále domnívám, že vzhledem k počtu insolvenčních správců by nebylo zpřísnění požadavků na jejich výkon špatným krokem. Tuto svoji teorii si dovoluji parafrázovat právě základním ekonomickým pravidlem, kdy obchodník si může dovolit zvýšit cenu výrobku, pokud po tomto bude neustále vysoká poptávka. Obchodníkem je zde zákonodárce, cenou výrobku jsou

²⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Nad postavením správce konkursní podstaty*. Právní praxe v podnikání. 2000, 2, s. 24.

požadavky pro výkon funkce insolvenčního správce a poptávkou po výrobku bude zájem osob o výkon funkce insolvenčního správce.

I přes skutečnost, že stačí jakékoliv vysokoškolské vzdělání, jsou snad požadavky na složení zkoušky insolvenčního správce dostatečnou zárukou, aby se jím nestala osoba bez patřičného a dostačujícího vzdělání.

3.3.3 Zkoušky insolvenčních správců

Dříve mohli advokáti, daňoví poradci, auditoři a notáři vykonat pouze rozdílovou zkoušku, nicméně tato zkouška byla již zrušena.

Úprava je dána vyhláškou č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců. Hned v úvodu je třeba zmínit, že tato vyhláška doznala zásadních změn vyhláškou č. 197/2013 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. srpna 2013. Hlavní změnu přinesla výše uvedená novela obzvláště v náročnosti předmětné zkoušky. Nově tedy obsah zkoušky sestává z:

- občanského práva, obchodního a pracovního práva,
- občanského práva procesního,
- insolvenčního práva,
- správního práva včetně správního řízení,
- finančního práva včetně daňového řízení,
- řízení podniku,
- účetnictví a financování podniku.

Vyhláška dále upravuje hlavně podmínky pro podání žádosti o vykonání zkoušky a o její opakování. Dále průběh ústní části, která je podmíněna splněním části písemné a konečně také hodnocení zkoušky. O celém průběhu zkoušky se pořizuje protokol s taxativně vyjmenovanými náležitostmi, které musí obsahovat. Výsledek zkoušky se hodnotí pouze stupni úspěš nebo neúspěš.

3.4 Status insolvenčního správce

Z procesního hlediska má insolvenční správce postupovat tak, aby byla naplněna podstata ustanovení § 1 insolvenčního zákona. Z tohoto tedy odvodíme, že insolvenční správce je jedním z účastníků insolvenčního řízení, které probíhá

před insolvenčním soudem, který řeší úpadek. Jeho postavení by se dalo připodobnit k postavení komisionáře podle zákona o obchodních korporacích.

Insolvenční správce se řídí pokyny insolvenčního soudu a jednotlivých věřitelů, případně jejich zástupců. Od těchto se může odchýlit, pokud bude jednat způsobem, který je vhodnější pro správu majetkové podstaty. Toto odchýlené jednání však zakládá správcovu odpovědnost.

Do funkce je správce jmenován insolvenčním soudem na základě určení předsedy soudu s tím, že v souladu se snahou o zvyšování práv věřitelů je možné ho po přezkumném řízení odvolat většinou věřitelů. Správce k výkonu svěřené činnosti disponuje řadou práv i povinností, které nabývá ze zákona, či rozhodnutím insolvenčního soudu.²⁶

K otázce postavení insolvenčního správce se vyjádřil již dříve Ústavní soud ČR, který jej zhodnotil „jako postavení orgánu veřejné moci, nikoliv jako zástupce věřitelů“²⁷ Insolvenční správce tedy není v právním smyslu dlužníkovým ani věřitelovým zástupcem, ačkoliv v určitých fázích insolvenčního řízení může jeho role být velmi podobná roli zástupce.

3.5 Další druhy insolvenčních správců

„Kdo podlehne moci peněz, nemůže být spravedlivý.“

[Demokritos z Abdér]

3.5.1 Hostující insolvenční správce

Hostujícím insolvenčním správcem rozumíme státního příslušníka členského státu Evropské unie, členských států dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, který vykonává činnost insolvenčního správce v jiném členském státě a má právo dočasně nebo

²⁶ HOJDN, Lukáš. *Postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení*. Plzeň, 2011. s. 33, Diplomová práce. Západočeská Univerzita.

²⁷ Viz. usnesení Ústavního soudu ČR (srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24.09.2009 sp. zn. III. ÚS 2101/09 a nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 7. 2010 sp. zn. ÚS 241/2010).

příležitostně vykonávat činnost insolvenčního správce na území České republiky.²⁸

3.5.2 Předběžný správce

Předběžný insolvenční správce je ustanoven ještě před rozhodnutím o úpadku insolvenčním soudem. Jedná se o ustanovení bez návrhu a toto svou povahou naplňuje znaky předběžného opatření. Pro předběžného správce se použijí přiměřeně ustanovení, která platí přiměřeně i pro insolvenčního správce. Možnost ustanovit předběžného správce je zakotvena v ustanovení § 82 insolvenčního zákona. Předběžný správce vykonává činnosti, které mu stanoví insolvenční soud.

Za účelem co největší efektivity zákonodárce umožňuje, aby se předběžný správce přetransformoval do osoby insolvenčního správce. Tímto odpadá nutnost zapojovat do řízení další osobu, která by se musela s celým případem a majetkem dlužníka znovu od počátku seznamovat a docházelo by tak ke zbytečným průtahům. Sám jsem toho názoru, že veškerá soudní řízení by měla probíhat co nejefektivněji a nejrychleji, tudíž tuto možnost transformace shledávám jako velmi přínosnou. Konkrétní ustanovení, která se touto problematikou zabývají můžeme nalézt v ustanovení § 27 odst. 2 insolvenčního zákona :

„Předběžný správce vykonává před rozhodnutím o úpadku činnosti stanovené v tomto zákoně a uložené mu insolvenčním soudem a má práva a povinnosti, které mu tento soud vymezí. Tato práva a povinnosti nemůže insolvenční soud vymezit v širším rozsahu, než v jakém náleží insolvenčnímu správci po rozhodnutí o úpadku. Nestanoví-li insolvenční soud o osobě insolvenčního správce jinak v rozhodnutí o úpadku, stává se předběžný správce po tomto rozhodnutí insolvenčním správcem s plnou působností.“

a v ustanovení § 277 odst. 2 insolvenčního zákona:

„Insolvenční správce ustanovený v rozhodnutí o úpadku navazuje na činnost předběžného správce, byl-li dříve ustanoven. Nejde-li o stejnou osobu, je

²⁸ § 2, odstavec 3 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

předběžný správce povinen podat insolvenčnímu správci úplné informace o své dosavadní činnosti a předat mu její výsledky, jakož i doklady, které má k dispozici, a poskytnout mu potřebnou součinnost.“

3.5.3 Zástupce insolvenčního správce

Institut zástupce insolvenčního správce je zakotven v ustanovení § 33 insolvenčního zákona, který stanoví, že může být z důvodu účelnosti insolvenčním soudem ustanoven insolvenčnímu správci zástupce, pokud by přechodně nemohl svou funkci vykonávat a zároveň pokud by se o nemožnost výkonu funkce jednalo ze závažných důvodů. Dále se stanovuje, že ustanovení § 29 až 31 téhož zákona se použijí přiměřeně.

Z výše uvedeného lze vybrat tři zásadní podmínky pro stanovení zástupce insolvenčního správce. První hovoří o účelnosti, tedy jedná se o situace, kdy bude možné ustanovit zástupce a nevzniknou tím zbytečné průtahy a komplikace v insolvenčním řízení. Rovněž z této podmínky vyplývá, že nemusí být insolvenční správce nahrazován, pokud by jeho krátkodobá nepřítomnost neměla vliv na průběh řízení. Příklady těchto krátkodobých nepřítomností můžeme spatřovat především ve stážích, zahraničních cestách atp.

Druhou podmínkou je závažnost důvodů, pro které nelze výkon funkce insolvenčního správce vykonávat. U této podmínky není nikde vymezeno, co je závažným důvodem bránícím výkonu funkce. Toto posouzení tedy připadá insolvenčnímu soudu. Zřejmě nejčastějším důvodem však bývá přechodné onemocnění insolvenčního správce, které je svou intenzitou neslučitelné s výkonem funkce.

Třetí podmínka hovoří o přechodném stavu. Tímto rozumíme stav, který není trvalý nebo se jako trvalý zpočátku nejeví. Insolvenční soud by tedy měl stanovit lhůtu, na kterou se zástupce ustanovuje. Pokud by po uplynutí této lhůty stále existovaly skutečnosti, které by insolvenčnímu správci neumožňovaly řádný

výkon jeho funkce, bylo by účelné, aby insolvenční soud rozhodl o ustanovení nového správce.²⁹

*Zástupce insolvenčního správce může insolvenční soud ustavit do funkce i zprostit funkce kdykoliv i bez návrhu v průběhu insolvenčního řízení, pokud pro to nastanou důvody. Ustavení do funkce a zproštění funkce zástupce insolvenčního správce se zapisuje jak do insolvenčního rejstříku, tak do obchodního rejstříku, je-li v něm dlužník zapsán.*³⁰

3.5.4 Oddělený insolvenční správce

Institut odděleného insolvenčního správce byl zřízen z důvody ochrany pro případ, že by insolvenční správce měl bližší vztah jak k nějakému konkrétnímu dlužníkovi, tak i k jeho zástupci. V takové situaci by mohl být insolvenční správce v situaci, kdy by svým jednáním zvýhodňoval nebo naopak poškozoval daného věřitele. Pokud by se tedy mohl insolvenční správce dostat do takové situace, ustanoví insolvenční soud odděleného insolvenčního správce. Institut odděleného insolvenčního správce je podrobněji popsán v ustanovení § 34 insolvenčního zákona.

*Insolvenční soud může pro určité úkony ustanovit odděleného insolvenčního správce, je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů. Tuto osobu insolvenční soud ustanoví, není-li se zřetelem k charakteru ohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce.*³¹

²⁹ Srov. viz. KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 38. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 9788073572433.

³⁰ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2010, s. 68. Komentované zákony (Beck). ISBN 978-80-7400-320-2.

³¹ HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční řízení /: Jiřina Hásová, Tomáš Moravec*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 26. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-459-9.

3.5.5 Zvláštní insolvenční správce

Zvláštní insolvenční správce je insolvenčním soudem jmenován, pokud je potřeba v rámci insolvenčního řízení řešit určitou problematiku, která vyžaduje odbornou specializaci. Insolvenční soud rovněž stanoví vztah zvláštního insolvenčního správce vůči insolvenčnímu správci. Vzhledem k tomuto ustanovení je tedy dle logického výkladu ustanovit správce dva, tedy k insolvenčnímu správci ještě zvláštního insolvenčního správce.

V souvislosti se zvláštním insolvenčním správcem byl nově zaveden pojem tzv. „citlivé činnosti“, který blíže definuje Hojdn, jako činnost „za kterou se považuje výkon činnosti zvláštních insolvenčních správců. Zvláštní správce bude muset k vydání povolení zvláštního správce splnit kritéria pro výkon citlivé činnosti podle zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Národní bezpečnostní úřad bude u zvláštních správců prověřovat jejich osobnostní předpoklady a spolehlivost, tzn. jejich psychický stav, ovlivnitelnost a důvěryhodnost, zda nevyvíjeli činnost v rozporu se zájmy ČR nebo jejich majetkové poměry, které by neměly být zjevně nepřiměřené řádně přiznaným příjmům. Stávající zvláštní správci pak budou muset splnit tyto požadavky do 12 měsíců od účinnosti změny zákona.“³²

3.6 Seznam insolvenčních správců

Do seznamu se zapisují všechny osoby, které splňují podmínky pro výkon funkce správce a které s tímto zápisem souhlasí. Seznam je dle ustanovení § 21 insolvenčního zákona veden Ministerstvem spravedlnosti. V minulosti bylo možné do tohoto seznamu zapisovat pouze osoby fyzické, avšak po novelizaci vyhláškou č. 229/2000 Sb. i právnické osoby ve formě veřejné obchodní společnosti a zahraniční společnosti, kterým vzniklo právo na výkon činnosti insolvenčního správce.³³

³² HOJDN, Lukáš. *Připravované legislativní změny institutu insolvenčního správce*. www.epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pripravovane-legislativni-zmeny-institutu-insolvenčního-spravce-89843.html>.

³³ § 17, odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam insolvenčních správců je veřejně dostupný³⁴ a jsou v něm vedeni insolvenční správci a hostující insolvenční správci. Tento rejstřík je k nahlédnutí zcela zdarma. Elektronická dostupnost napomáhá transparentnosti insolvenčního řízení.

Samotný seznam je členěn na obecnou a zvláštní část. V obecné části jsou vedeny fyzické a právnické osoby, které jsou zapisovány odděleně. Ve zvláštní části jsou odděleně zapsány fyzické a právnické osoby, kterým vzniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce podle ustanovení § 3 odst. 2 insolvenčního zákona.³⁵

Obecná část seznamu je vedena dle obvodů okresních soudů, pokud jsou insolvenční správci zaměřeni na řešení úpadku dlužníka oddlužením. Podle obvodů krajských soudů jsou pak vedeny seznamy insolvenčních správců, kteří jsou odborně zaměřeni na řešení úpadku dlužníka konkursem. Zvláštní část seznamu není členěna jako část obecná a je vedena jednotně pro celé území České republiky. Hostující insolvenční správci jsou zapisováni, pokud jim vznikne právo dočasného nebo příležitostného výkonu činnosti insolvenčního správce.

Údaje, které jsou do seznamu zapisované nám taxativně ukládá zákon, pokud v něm není přímo stanoveno odchýlení od těchto:³⁶

- údaj identifikující insolvenčního správce,
- údaj o vzniku práva vykonávat činnost insolvenčního správce,
- údaj o pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce,
- údaj o zániku práva vykonávat činnost insolvenčního správce,
- změnu údajů zapsaných podle výše uvedeného.

Ze seznamu správců jsou pak ustanoveni jednotliví insolvenční správci k daným řešením úpadku. Zákon počítá i s možností, kdy by nebylo možné ustanovit insolvenčního správce z tohoto seznamu. Klasickým případem může být například možná podjatost všech správců z daného obvodu nebo pokud v daném obvodu žádný insolvenční správce zapsán není. V takovém případě bude

³⁴ www.justice.cz.

³⁵ § 17, ods. 4 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ § 18, ods. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

ustanovena osoba, která splňuje podmínky pro zápis do seznamu a s tímto ustanovením souhlasí.

3.7 Odměny, náhrady a úhrady insolvenčních správců

Odměna a náhrada hotových výdajů je upravena v ustanovení § 38 insolvenčního zákona. Úprava úhrady nákladů insolvenčního správce je popsána hned v následujícím ustanovení, tedy v ustanovení § 39 téhož zákona. K jednotlivým náhradám viz. níže.

3.7.1 Odměna insolvenčního správce

Výše odměny závisí na způsobu oddlužení, kdy pro každý z těchto způsobů je stanovena jiná metoda výpočtu náhrad. Dle mého názoru by měla být výše náhrad úměrná k množství a náročnosti vykonané práce a ohled by měl být brán i na požadavek potřebného vzdělání pro takovýto výkon. Pokusím se tedy pomocí komparativní metody porovnat odměnu správce podle staré právní úpravy s právní úpravou novou a zaujmout stanovisko k její aktuální výši. Samotná odměna insolvenčního správce je stanovena vyhláškou.³⁷

Odměna správce při konkursu je složena z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele a z odměny určené z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele. Přesný výpočet pak probíhá podle uvedené vyhlášky. Tento výpočet je závislý na výši zpeněžení určeného k rozdělení. Vzhledem k náročnosti vykonané práce je stanovena minimální výše odměny, která činí 45 000 Kč. Dle mého názoru je velmi těžké určit přesnou částku, jelikož námaha spojená s konkursem může být ve dvou případech diametrálně odlišná, přesto bude oceněna stejně, pokud ani v jednom případě nebude náhrada vyšší. Tato částka by tedy měla odpovídat jakési „průměrné námaze“. Ideální částce se tedy dle mého názoru budeme snažit stále přibližovat a tato částka bude v budoucnu změněna.

³⁷ Vyhláška č. 313/2007 Sb., ze dne 22. listopadu 2007, o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

Při reorganizaci je odměna pro správce vypočtena z dvanáctinásobku průměrného ročního obratu, který vykazoval úpadce v účetních obdobích, která předcházela insolvenčnímu návrhu a tato odměna je stanovena jako pevná částka.

Dalším typem úpadku je oddlužení, u kterého je správce odměňován dle uvedené vyhlášky následovně:

- při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty částkou určenou podle ustanovení § 1, nejméně však 45 000 Kč,
- při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře,
- při oddlužení plněním splátkového kalendáře, při kterém dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a částku určenou podle § 1 odst. 2.

Během reorganizace může dojít k její přeměně na konkurs. V takovém případě se použijí pro výpočet odměn ustanovení pro konkurs.

Vzhledem k faktu, že nejčastějším typem oddlužení je konkurs, je dle mého názoru správné, aby byla odměna správce vypočtena právě z částky, kterou získá zpeněžením majetkové podstaty. Tímto se snadno docílí snahy správce o co nejvyšší zpeněžení, jelikož míra jeho snahy je přímo úměrná jeho odměně a lze tedy hovořit o motivačním hodnocení.

Ve srovnání s předchozí právní úpravou jsou současné odměny insolvenčních správců výrazně nižší, a to zvláště u zpeněžení menších částek. V porovnání se zahraniční právní úpravou odměňování správců jsem si vybral srovnání s Německem, kde jsou rozdíly opět velké a rovněž je zde největší rozdíl u menších částek. Zde je ale potřeba uvést, že do tohoto porovnání by bylo vhodné započítat mnohem více ekonomických hledisek, aby bylo toto srovnání zcela přesné.

Jestli je odměňování insolvenčních správců dostatečné budeme moci posoudit až časem. Nicméně vzhledem ke stále se měnícím podmínkám hospodářské situace a legislativním změnám se domnívám, že tato úprava nebude

nikdy zcela přesně odpovídat ideálnímu stavu, bylo by ovšem vhodné, aby se mu snažila být v daný moment vždy co nejbližší.

3.7.2 Náklady insolvenčního správce

Za náklady správce můžeme označit ty náklady, které musel vynaložit na činnost, která pro něj vyplynula ze zákona nebo z rozhodnutí soudu. Správce je povinnen tyto výdaje hradit z vlastních prostředků a zpětně jsou mu vráceny jako součást odměny. Věřitelé mohou správci na tyto výdaje poskytovat zálohy, ovšem pouze se svolením insolvenčního soudu.

Hotovými výdaji, které jsou insolvenčnímu správci rovněž přiznávány rozumíme především cestovní náklady, telekomunikační náklady, poštovné, náklady na opisy a fotokopie. Tyto se hradí v prokazatelné výši, maximálně však do 5 % celkové výše odměny správce. Vyjímkou jsou cestovní náhrady, které se hradí podle jiného právního předpisu.³⁸ U oddlužení plněním splátkového kalendáře je náhrada hotových výdajů v paušální výši 150 Kč za každý započatý měsíc plnění.

3.8 Odpovědnost insolvenčního správce

Insolvenční správce má od chvíle, kdy začne společnost řídit, v rukách velkou moc i odpovědnost. Cílem této práce sice není podrobně rozebrat odpovědnost insolvenčního správce, je ovšem důležité se aspoň krátce věnovat tomuto tématu a ukázat si, jak je ze zákona stanovena.

V ustanovení § 37 odst. 1 se uvádí, že: *„Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám způsobil tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí. Této odpovědnosti se insolvenční správce zproští, jen když prokáže, že škodě*

³⁸ zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

*nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.*³⁹

Insolvenční správce odpovídá také za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobila činnost osob, jež použil k plnění svých úkolů. Také odpovídá za škodu, kterou způsobí zaměstnanci dlužníka, či jiné osoby, které jsou s dlužníkem ve smluvním vztahu.⁴⁰ *V případě odpovědnosti insolvenčního správce za škodu způsobenou úkony zaměstnanců dlužníka je vždy třeba zjistit, zda škoda vznikla v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnance, nebo zda se jednalo o jeho exces – v takovém případě pak insolvenční správce za způsobenou škodu neodpovídá.*⁴¹

Dle ustanovení § 37 odst. 3 insolvenčního zákona odpovídá správce věřiteli také za škodu či jinou újmu, která vznikla tím, že nemohla být uspokojena pohledávka za majetkovou podstatou vzniklá na základě právního úkonu insolvenčního správce. Pokud insolvenční správce prokáže, že v době, kdy činil právní úkon, nemohl poznat, že majetková podstata nebude stačit k úhradě pohledávky za majetkovou podstatou vzniklé z toho úkonu, tak se této odpovědnosti zproští.

Ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o výši škody a o odpovědnosti insolvenčního správce (nejpozději však do 3 let od vzniku škody), začíná plynout dvouletá promlčecí lhůta. Po uplynutí dané lhůty zaniká právo na náhradu škody nebo jiné újmy proti insolvenčnímu správci. Pokud by šlo o škodu způsobenou úmyslným trestným činem, za který byl insolvenční správce pravomocně odsouzen, pak by promlčecí lhůta trvala až 10 let.⁴²

³⁹ § 37, odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ § 37, odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ SUCHÁ, Anna. *Za chyby se platí aneb k odpovědnosti insolvenčního správce*. www.epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvencniho-spravce-91694.html>.

⁴² § 37, odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

4 Právomoci a povinnosti insolvenčního správce

„Bezpráví se často dopouští také ten, kdo něco nedělá, nikoli jen ten, kdo něco dělá.“

[Aurelius Marcus Antonius]

4.1 Činnosti a povinnosti předběžného správce

Jak již bylo uvedeno výše, pokud nastává podezření, že by se společnost mohla dostat do úpadku, může být insolvenčním soudem ustanoven předběžný správce. Ten vykonává činnosti stanovené zákonem a povinnosti, které mu vymezí soud.

Předběžný správce má především zjistit a zajistit majetek, přezkoumat účetnictví dlužníka, provádět další úkony, které mu ukládá zákon nebo které mu uloží soud. Je-li správcem ustavena veřejná obchodní společnost, odpovídají za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem funkce správce její společníci společně a nerozdílně.⁴³

Předběžný správce chrání zájmy a práva věřitelů a zaměstnanců společnosti. Cílem je dohlížet na to, aby byly činnosti vedení společnosti především v oblasti manipulace s účetnictvím a majetkem v souladu s insolvenčním zákonem.

Insolvenční zákon nám popisuje povinnosti předběžného správce v ustanovení § 112 odst. 3: *„Povinností předběžného správce je provést opatření ke zjištění dlužníkovu majetku a k jeho zajištění, jakož i k přezkoumání dlužníkovu účetnictví nebo evidence vedené podle zvláštního právního předpisu.“*⁴⁴

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 322. ISBN 80-7179-493-7.

⁴⁴ § 112, odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

Naopak neexistuje pro předběžného správce povinnost oceňovat dlužníkův majetek.⁴⁵ Oceňování majetku se totiž provádí až po úpadku dlužníka pro účely zpeněžení majetkové podstaty.

4.2 Přezkoumání přihlášených pohledávek

Přezkumná fáze je z hlediska procesního postavení insolvenčního správce zcela klíčová, jelikož pouze správce je oprávněn podané přihlášky přezkoumat. Tyto přihlášky podávají věřitelé k insolvenčnímu soudu, který je následně předá insolvenčnímu správci. Správce provede přezkum na základě předložených podkladů a na základě účetnictví dlužníka, popř. jiných údajů. Zároveň insolvenční správce vyzve dlužníka, aby se k přihlášeným pohledávkám vyjádřil. Správce se při přezkoumání může rovněž spolehnout na součinnost všech orgánů, které jsou povinny mu v tomto přezkumu vyhovět.

Insolvenční správce nejprve posoudí úplnost a bezvadnost přihlášené pohledávky, jinak by se jednalo o pohledávku nepřezkoumatelnou. Pokud insolvenční správce zjistí, že danou přihlášku nelze přezkoumat z důvodu jejích vad, je povinnen vyzvat věřitele k jejímu doplnění. Zároveň určí i lhůtu k tomuto doplnění, která nesmí být kratší než 15 dnů, avšak může jím být poskytnuta i lhůta delší. Společně s výzvou k doplnění musí insolvenční správce splnit povinnost poučovací, kdy uvede, jakým způsobem je nutné opravu a doplnění provést. Vedle výše uvedeného uvede, jaký následek by mělo nesplnění této povinnosti a také kam má být doplnění zasláno, přestože tato povinnost není insolvenčnímu správci přímo uložena zákonem. Uplatňování této poučovací povinnosti je užíváno hlavně z důvodu, že opravené návrhy zasílají věřitelé zpět insolvenčnímu správci, ačkoliv mají být adresovány insolvenčnímu soudu.⁴⁶ Pokud věřitel opravený návrh v uložené lhůtě nedodá, je neopravená pohledávka předložena insolvenčním správcem insolvenčnímu soudu, kterému přísluší rozhodnout, že k ní nebude dále přihlíženo. Judikatura se zabývala otázkou, jak nahlížet na přihlášky, které došly soudu po uplynutí lhůty. Stanovisko Vrchního soudu

⁴⁵ Viz rozhodnutí Vrchního soudu ČR v Olomouci ze dne 27. 8. 2003, č.j. Ko 110/2003-420.

⁴⁶ Srov. viz. KOZÁK, J. a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související : Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 241. ISBN 978-80-7357-243-3.

v Praze jasně určilo, že se na tyto pohledávky hledí, jako by soudu nikdy nebyly doručeny.⁴⁷

Z výše uvedeného je patrné, že konečně rozhodnutí o neplatnosti přihlášky náleží insolvenčnímu soudu, nikoliv správci. Tímto je garantována větší právní jistota věřitelů, kteří nemohou být poškozeni insolvenčním správcem, který by se dopustil chybného nakládání s předmětnou přihláškou.

Dalším úkolem správce je komunikovat s dlužníkem, který by měl být správci co nejvíce nápomocen a to zejména v případě, kdy bude věc řešena reorganizací či oddlužením a specifikovat případně pohledávky, které neuznává a k těmto uvést důvody pro které je neuznává.⁴⁸

K činnosti správce ohledně přezkumu se vyjádřil ve svém Usnesení i Vrchní soud v Praze, který jej definoval jako: „*posouzení, zda jde o pohledávku pravou, zda byla přihlášena ve výši odpovídající dlužníkovu závazku a zda uplatněné právo na uspokojení ze zajištění skutečně zatěžuje majetkovou podstatu, popřípadě zda v ní byla správně uvedena doba vzniku zajištění pohledávky.*“⁴⁹

Povinností insolvenčního správce je vypracovat seznam přihlášených pohledávek. Tento seznam je průběžně aktualizován a doplňován tak, aby mohl být uzavřen neprodleně po uplynutí lhůty k podání přihlášek pohledávek a byl k dispozici ještě před přezkumným jednáním. Insolvenční správce tento seznam zašle soudu, který jej zveřejní nejpozději do 15 dnů před přezkumným jednáním. Seznam přihlášených pohledávek je veden po celou dobu insolvenčního řízení a jsou do něj zaznamenávány veškeré důležité skutečnosti. Účastníci řízení jsou zároveň oprávněni do tohoto seznamu nahlížet u insolvenčního správce. Tato možnost může být pro některé věřitele zásadní pro zvolení následného postupu při insolvenčním řízení.⁵⁰

⁴⁷ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.7.2008, sp.zn. KSUL 48 INS 150/2008, 1 VSPH 103/2008.

⁴⁸ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 408. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9.2009, sp. zn. 1 VSPH 385/2009-B-63, KSCB 27 INS 1466/2008.

⁵⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 413. ISBN 978-80-7400-320-2.

Další roli zastává insolvenční správce společně s dlužníkem a věřiteli, kdy může popírat pořadí, výši a pravost přihlášených pohledávek, což bude popsáno v následující kapitole. Popření pohledávky pak může, vedle dvou výše uvedených subjektů, vzít zpět i insolvenční správce. Zároveň má insolvenční správce nárok na změnu svého stanoviska, které vyjádřil k pohledávkám vyjádřeným v seznamu přihlášených pohledávek.

4.3 Popírání pohledávek

Ve stádiu přezkumu pohledávek určuje využití nebo nevyužití popěrného práva další etapy života přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení. Od toho se odvíjí, zda bude veden incidenční spor, nebo dokonce zda účast pohledávky v insolvenčním řízení končí a tato pohledávka nebude uspokojena.

Popření přihlášených pohledávek upravuje ustanovení § 192 insolvenčního zákona. Právo na popření pohledávky má:

- insolvenční správce,
- dlužník,
- od 31.3.2011 také přihlášený věřitel.

Popření pohledávky lze vzít zpět.⁵¹

Pohledávky, které jsou řádně a včas přihlášené věřiteli do insolvenčního řízení se zařazují do přezkumného jednání. Jak již bylo psáno, seznam přihlášených pohledávek, do kterého mohou účastníci nahlížet, sestavuje a doplňuje insolvenční správce. Pokud insolvenční správce popírá přihlášenou pohledávku, pak dle ustanovení § 11 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, uvede ve svém stanovisku v seznamu přihlášených pohledávek, v jaké části a z jakého důvodu pohledávku popírá.

Insolvenční správce může v přezkumném jednání popřít pravost dané pohledávky. Důvodem může být tvrzení, že pohledávka nevznikla, zanikla nebo je zcela promlčena.

⁵¹ § 192, odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

Dále je zde možnost popřít výši pohledávky, pokud existuje v jiné výši. *Ten, kdo popírá výši pohledávky, musí současně uvést, jaká je ve skutečnosti výše pohledávky.*⁵² Pokud bude po přezkoumání zjištěno, že skutečná výše přihlášené pohledávky je méně než polovina přihlášené částky, tak se k přihlášené pohledávce nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna. *To neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.*⁵³ Insolvenční soud může věřiteli s takovou přihlášenou pohledávkou uložit, aby do majetkové podstaty zaplatil částku, která se může rovnat nejvýše rozdílu mezi přihlášenou částkou pohledávky a její skutečné výše. V reálném příkladě to může vypadat takto: věřitel přihlásí pohledávku ve výši 500 000 Kč, ale skutečná výše pohledávky bude zjištěna ve výši 200 000 Kč, což odpovídá 40 % přihlášené částky. Podle zákona tedy nemůže být k takové přihlášce pohledávky přihlednuto. Pokud na návrh insolvenčního správce insolvenční soud uloží věřiteli povinnost uhradit zbylých 60 %, tzn. 300 000 Kč, je povinen takto učinit.

Také lze popřít pořadí pohledávky v případě, že *pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce pohledávky, nebo je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění.*⁵⁴ Opět je nutné, aby bylo uvedeno, v jakém pořadí má být pohledávka uspokojena.

Pokud nastane aspoň jedna z uvedených situací, vede se následně u insolvenčního soudu spor o pravost, výši či pořadí popřené pohledávky. Účinky jednotlivých typů popření přihlášených pohledávek jsou definovány v ustanovení § 196 insolvenčního zákona. Podle něj jsou účinky takové:

- popření výše pohledávky nemá vliv na její pořadí,
- popření pořadí pohledávky nemá vliv na její pravost nebo výši,
- popření práva na uspokojení pohledávky ze zajištění má však u zajištěného věřitele, který má možnost danou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, stejné účinky jako popření pravosti pohledávky (pokud bylo toto právo

⁵² § 194 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ § 178, odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ § 195 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

popřeno jen zčásti, má stejné účinky jako popření výše pohledávky).

Jakmile přezkoumá přihlášené pohledávky insolvenční správce, projednávají se pohledávky na přezkumném jednání, jež nařizuje insolvenční soud, který určí termín a místo konání v rozhodnutí o úpadku. Insolvenční soud má povinnost doručit dlužníkovi a insolvenčnímu správci předvolání k přezkumnému jednání do vlastních rukou s poučením o nezbytnosti jejich účasti. V případě změny termínu nebo místa konání je také nutné o změně účastníky informovat. *Insolvenční soud může insolvenčnímu správci uložit, aby mu poskytl součinnost potřebnou k přípravě přezkumného jednání, a určit povahu této součinnosti.*⁵⁵ Výsledek přezkumného jednání zaznamená insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek, který po této úpravě tvoří součást zápisu o přezkumném jednání. Pokud se věřitel nezúčastní přezkumného jednání a jeho nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena, má insolvenční správce povinnost věřitele vyrozumět.

Pohledávku může popřít také dlužník. Jeho popěrný úkon má vliv na uspokojení pohledávky pouze v případě reorganizace nebo oddlužení (i v tomto případě je nutno u insolvenčního soudu vést incidenční spor).⁵⁶

4.4 Zjišťování a soupis majetkové podstaty

Úvodem by bylo vhodné definovat, co to vlastně majetková podstata je. Její definici můžeme nalézt v ustanovení § 2, písm. e) insolvenčního zákona, která ji definuje jejím účelem. Majetkovou podstatou se tedy rozumí majetek určený k uspokojení dlužnickových věřitelů. Ve starších publikacích se můžeme setkat ještě s pojmem konkursní podstata, který se užíval již od r. 1915 a znal jej ještě nedávno užívaný zákon o konkursu a vyrovnání. Jelikož v současné době známe již tři druhy úpadku (konkurs, reorganizace a oddlužení), je vhodnější použití

⁵⁵ § 190, odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický.* 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. Praktická právnická příručka. ISBN 9788072018628.

„nadřazeného“ pojmu, tedy majetková podstata. Pro úplnost je dle mého názoru třeba dodat, že majetkem se rozumí aktiva.

V minulosti byly jako součást majetku brány jednoduše pouze movité a nemovité věci. Postupem doby bylo však třeba, v souladu s tendencemi konkretizovat právo a s právní jistotou, alespoň demonstrativně vymezit obsah majetkové podstaty, který můžeme nalézt v ustanovení § 206 insolvenčního zákona. Z hlediska definování majetkové podstaty je z mého pohledu určitě velmi významná definice v písm. j) výše uvedeného ustanovení, které určuje majetkovou podstatou „další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu.“ Tímto je z mého pohledu jasně patrné, že zpeněžitelnost je hlavním předpokladem majetkové podstaty.

4.4.1 Zjišťování majetkové podstaty

Zjišťování majetkové podstaty je pro insolvenčního správce fakticky jedním z nejdůležitějších kroků a zároveň prvním, který by měl učinit. V případě, že nebude správcem zjištěn veškerý majetek, který spadá do majetkové podstaty, ohrozí tím i všechny další fáze insolvenčního řízení. Jakým způsobem insolvenční správce zjišťuje obsah majetkové podstaty je podrobně upraveno v ustanovení § 209 – 216 insolvenčního zákona.

Majetková podstata je zajišťována insolvenčním správcem nebo nebo předběžným správcem, přičemž je povinnen řídit se pokyny insolvenčního soudu. Výkon výše uvedeného musí být v souladu s obecnými ustanoveními, které se týkají výkonu funkce insolvenčního správce. Častou obtíží insolvenčního správce v praxi je zjistit, jestli dlužník nevlastní majetek, který spadá do majetkové podstaty a nebyl jím přiznán. Vedle úmyslného zatajení dlužníkem může nastat i situace, kdy dlužník vědomě s insolvenčním správcem nekomunikuje. Tady bude pak důležitá vlastní aktivita správce.

Hlavními zdroji informací o majetku, který je součástí majetkové podstaty insolvenčnímu správci poskytují především:

- samotný dlužník a seznam jeho majetku,
- orgány veřejné správy,
- věřitelský výbor,

- jakékoliv další třetí osoby.

Hlavní povinností dlužníka vůči insolvenčnímu správci je vedle poskytování všestranné součinnosti také povinnosti umožnit mu přístup na všechna místa, kde má umístěný majetek, který náleží do majetkové podstaty a informovat ho i o nehmotném majetku (know-how). Stejnou povinnost má i statutární orgán, pokud je v pozici dlužníka právnická osoba, likvidátor, pokud se jedná o právnickou osobu v likvidaci a případný zástupce v případě fyzické osoby.

Jak uvádí ustanovení § 211 insolvenčního zákona, je seznam majetku hlavním východiskem zjišťování majetkové podstaty. Tento seznam je pak dlužník povinen předložit společně s insolvenčním návrhem. Pokud dlužník není navrhovatelem, pak mu tuto povinnost může uložit insolvenční soud.

Seznam majetku dlužník podává společně s insolvenčním návrhem dle ustanovení § 104, odst. 1 insolvenčního zákona a musí obsahovat:

- seznam dlužníkovy majetku včetně jeho pohledávek s uvedením svých dlužníků,
- seznam dlužníkových závazků s uvedením věřitelů,
- seznam zaměstnanců,
- listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek.

V dalších odstavcích téhož ustanovení je dále specifikováno, jakým způsobem má navrhovatel tyto body specifikovat.

Pokud dlužník všechny údaje uvede správně a spolupracuje, je pro insolvenčního správce tento seznam velmi nápomocnou pomůckou a prostředkem k rychlejšímu průběhu celého řízení. V případě podání návrhu dlužníkem je takovýto stav ideální a z hlediska zájmu rychlého vyřízení věci taktéž.

V případě, kdy by dlužník nebyl ochoten insolvenčnímu správci poskytovat tzv. všestrannou součinnosti, může se insolvenční správce obrátit na insolvenční soud a zažádat o přijetí určitého opatření. Klasickým případem bývá žádost insolvenčního správce, aby dlužníkovi uložil určitou povinnost specifikovanou insolvenčním správcem. Jakmile by dlužník nekonal ani po výzvě soudu, může mu být uložena pořádková pokuta, pokud je o možnosti jejího

uložení poučen insolvenčním soudem. Dlužník takto může být i předvolán k výslechu a k prohlášení o majetku, o kterém je sepsán protokol.

Pokud insolvenční správce nezíská od dlužníka dostatek potřebných informací, může se obrátit na orgány veřejné správy a další orgány dle ustanovení § 43 insolvenčního zákona. *Bez potřebné součinnosti nejen účastníků konkursu, ale i třetích osob, na konkursu přímo nezainteresovaných, nemůže kterýkoliv správce efektivně vykonávat svoji funkci.*⁵⁷

Následující ustanovení uvádí formy součinnosti, která je poskytována především takto:

- osoby vedoucí evidenci cenných papírů sdělí insolvenčnímu správci údaje o tam evidovaných cenných papírech, které náleží do majetku dlužníka,
- banky, spořitelny a úvěrní družstva a pobočky zahraničních bank sdělí insolvenčnímu správci čísla dlužníkových účtů, informují jej o stavech těchto účtů a pohybech peněžních prostředků na nich a podají mu informace o dlužníkových úschovách a vkladních knížkách,
- provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zásilek, informují insolvenčního správce o dlužníkových doručovacích místech, rozsahu a povaze doručovaných zásilek a úhrnu peněžních prostředků, které dlužník přijímá jejich prostřednictvím,
- poskytovatelé služeb elektronických komunikací oznámí insolvenčnímu správci údaje o dlužníkových telefonních, dálnopisných, telefaxových a jiných elektronických stanicích a adresách, které nejsou uvedeny v dostupných seznamech,
- pojišťovny sdělí insolvenčnímu správci údaje o dlužníkových pojistných smlouvách a pojistných plnění,

⁵⁷ Důvodová zpráva k návrhu na vydání zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů, k zákonu č. 105/2000 Sb. [online]. PSP sněmovní tisk 219/0. Poslanecká sněmovna. 3. volební období. 1998 - 2002 [cit. 2014-2-27]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=219&ct1=0> > k ust. § 9d at 9f.

- vydavatelé tisku sdělí insolvenčnímu správci údaje o inzerci, která se týká majetkové podstaty,
- dopravci sdělí insolvenčnímu správci údaje o přepravovaných dlužnických věcech a jejich příjemci.

Narozdíl od zákona od konkursu a vyrovnání je nově povinností výše uvedených orgánů poskytovat informace bezplatně.

4.4.2 Soupis majetkové podstaty

Cílem zjišťování majetkové podstaty je sestavení soupisu majetkové podstaty.⁵⁸

Insolvenční správce má především povinnost samotný soupis majetkové podstaty provést. Vzhledem k tomu, že koncepce majetkové podstaty je jednotná, je i soupis provedený správcem soupisem majetkové podstaty jako celku. Pravomoc k tomuto soupisu má jen a pouze insolvenční správce, který jej provádí za součinnosti věřitelského výboru. Ustanovený dohled věřitelského výboru a insolvenčního soudu vypovídá o důležitosti toho, aby byl soupis majetkové podstaty proveden správně. Pro srovnání připomínám, že např. přezkum přihlášených pohledávek je svěřen výlučně správci.⁵⁹

Svědomitost a odborná péče jsou pro insolvenčního správce při provádění soupisu povinností dle ustanovení § 36 insolvenčního zákona. Bohužel, dle mého zjištění, ke kterému jsem dospěl na základě rozhovoru s několika kolegy, kteří pracují ve společnostech insolvenčních správců, tomu tak v praxi často není. K pochybení dochází buď administrativní chybou, nedůsledností insolvenčního správce při zjišťování majetku, opomenutí zápisu majetku do seznamu nebo třeba i neurčité označení majetku. Pokud některý z výše uvedených problémů skutečně vznikne, jedná se o výraznou překážku pro další průběh insolvenčního řízení. Pokud jsou takové problémy zjištěny a insolvenční soud shledá, že vznikly na

⁵⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), k zák. č. 128/2006 Sb. [online]. PSP sněmovní tisk 1120/0. Poslanecká sněmovna. 4. volební období. 2002 - 2006 [cit. 2014-2-28]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=1120&ct1=0>> k ust. § 217 IZ.

⁵⁹ Dle usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.1.2000, sp. zn. 1 Ko 363/99, uveřejněného v časopise Soudní judikatura. 2002, č. 62, s. 513 konkursní soud není oprávněn přezkoumat přihlášené pohledávky při výkonu dohlédací činnosti.

základě výrazného pochybení správce, můžu ho funkce správce zprostit, jak lze dovodit z judikatury.⁶⁰

Zákon přímo nestanovuje pro insolvenčního správce lhůtu, ve které by měl soupis majetkové podstaty provést, nicméně je předpokladem, že bude proveden co nejrychleji, jelikož může dojít k situaci, kdy by byl majetek z majetkové podstaty případně rozprodáván, což by mohlo vést k dalším případným sporům a tím by automaticky docházelo k protahování celého řízení a zároveň i k jeho značnému zkomplikování. Dohled nad insolvenčním správcem při sepisování majetkové podstaty má insolvenční soud, který může autoritativními prostředky urychlit celý proces. Zde se domnívám, že stanovení lhůty by bylo účelné a urychlilo by celý proces. Zároveň by však měl mít insolvenční správce možnost ze závažných důvodů (např. vysoká náročnost daného soupisu) požádat insolvenční soud o prodloužení lhůty, aby nuceným urychlením nebyl soupis proveden nedbale.

Insolvenční správce je rovněž povinnen soupis průběžně doplňovat. Insolvenční zákon tímto reflektuje ustálenou judikaturu. Příkladem může být rozsudek Nejvyššího soudu, který říká: *„V souladu s logikou věci příslušný majetek může být sepsán v různé době, např. ve vazbě na to, kdy byl správcem pro podstatu „objeven“ (za den soupisu není možné pokládat automaticky den prohlášení konkursu, když v řadě případů rozsah sepisovaného majetku a jeho rozmístění takový úsudek naopak apriori vylučuje).“⁶¹*

Výjimku z povinnosti soupisu upravuje ustanovení § 223 insolvenčního zákona, které je inspirováno německou právní úpravou a říká, že *„v případech stanovených zákonem lze na základě rozhodnutí insolvenčního soudu upustit od soupisu nebo od ocenění sepsaného majetku.“* Jakmile nebude toto usnesení právní moci, je insolvenčnímu soudu předložena zpráva o stavu majetku náležejícího do majetkové podstaty. Tuto zprávu předkládá insolvenční správce.

Do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, a to dle § 321 a § 322 odst. 1 a 2 o. s. ř. Do majetkové

⁶⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17.5.2011, sp. zn. 1 VSPH 552/2011-B-31, ke sp. zn. KSLB 57 INS 12631/2010.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003.

podstaty insolvenční správce nezapíše běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a jiné předměty podobné povahy, zdravotnické potřeby a jiné věci, které povinný potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě, a hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce. Problém může vzniknout při posouzení toho, co je obvyklé vybavení.⁶²

4.5 Úloha insolvenčního správce v rámci incidenčních sporů

V prvním řadě je důležité definovat, co je to vlastně incidenční spor. Zákon ho definuje v ustanovení § 159 insolvenčního zákona. Dle něj se jedná o *spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5, spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, spory na základě odpůrčí žaloby, spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem, spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem, další spory, které zákon označí jako spory incidenční.*⁶³ Nelze použít ustanovení o incidenčních sporech, pokud se jedná o jiné spory, kde je účastníkem insolvenční správce, i když probíhají v době insolvenčního řízení.

Úloha insolvenčního správce je tedy dle výše uvedeného hned v několika typech incidenčních sporů. V první řadě se jedná o situaci s nadhodnocenými pohledávkami, kde insolvenční správce podává žalobu proti věřiteli, který neúspěšně přihlásil nadhodnocenou pohledávku. V této žalobě musí insolvenční správce detailně uvést všeskeré údaje, aby mohl soud správně vyhodnotit, z jakého důvodu byla přihláška nadhodnocena a zda-li věřitel nejednal v dobré víře. Lhůta pro podání žaloby opět není dána, avšak má se za to, že bude podána v co nejkratším termínu.

⁶² ŠEVČÍK, Daniel a Jiří ŠEBESTA. Majetková podstata. *Bulletin advokacie* [online]. Praha: CODEX, 2012 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/majetkova-podstata>.

⁶³ § 159, odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

Dalším typem incidenčního sporu je případ, kdy věřiteli zanikla pohledávka, ale ten ji nevzal zpět. Tato pohledávka je pak na základě podnětu insolvenčního správce zrušena insolvenčním soudem.

Další typy incidenčních sporů, ve kterých vystupuje v různých úlohách insolvenční správce, můžeme nalézt v ustanoveních § 233, § 289, § 373 a § 385.⁶⁴

4.6 Úloha insolvenčního správce v jednotlivých způsobech řešení úpadku

4.6.1 Konkurs

Konkurs je nejčastějším řešením úpadku. Zároveň není konkurs nijak novým pojmem, jelikož je užíván již od počátků vzniku konkursního práva u nás. Samotný pojem konkursu je upraven přímo v insolvenčním zákoně v ustanovení § 244, který říká: „Konkurs je způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojovány z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.“ Je zde tedy zájem na co nejrychlejším vyřízení konkursu, kdy zároveň má být co nejrychleji zajištěn majetek úpadce a ten má být dále zpeněžen k uspokojení věřitelů.⁶⁵

Ačkoliv je institut konkursu, jak již bylo zmíněno výše, používán již řadu let, přesto byl částečně změněn a doplněn, když nabýval účinnosti insolvenční zákon. Potřeba bylo hlavně zařadit konkurs vedle dalších typů způsobu řešení úpadku.

Vznik práva nakládat s majetkovou podstatou získává insolvenční správce momentem, kdy je usnesení o prohlášení konkursu zveřejněno v insolvenčním rejstříku. Narozdíl od většiny usnesení, které nabývají účinků určitý den, zde

⁶⁴ VIDOVIČOVÁ, Lenka. Incidenční spory. *Bulletin advokacie* [online]. Praha: CODEX, 2012 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/incidenčni-spory>.

⁶⁵ Srov. viz. Eliáš, K., Bejček, J., Hajn., a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, 652 s. ISBN 978-80-7179-583-4.

účinky nastávají i v přesnou hodinu a minutu. Výše uvedené zcela koresponduje se zájmem o ochranu věřitelů, kdy brání dlužníkovi jakkoliv manipulovat se svým majetkem. Pokud by přesto dlužník jakkoliv s majetkem manipuloval, jsou tyto úkony vůči věřitelům neúčinné. I přes zcela přesné vymezení času, kdy přechází právo nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce, může nastat situace, kdy nebude zcela jasné, jestli s majetkem dlužník nakládal ještě před prohlášením konkursu nebo až po něm. V takovýchto případech se na dlužníkovo jednání bude hledět jako by bylo činěno až po přechodu oprávnění na insolvenčního správce, tedy jako na neúčinné.

Prohlášením konkursu se insolvenční správce stává osobou, která vymáhá nároky dlužníka u jiných osob, s čímž souvisí i možnost získat předmětné nároky žalobou. Předmětné závazky jsou tyto osoby povinny plnit přímo insolvenčnímu správci. Mezi další povinnosti insolvenčního správce dále patří především:

- zajistit další provoz dlužníkovy podniku,
- zaujmout místo osob, které vykonávaly na základě plné moci, pověření či ustanovení určitou činnost spojenou s podnikem,
- nastoupit na místo oprávněného místo dlužníka, pokud je účastníkem exekučního řízení,
- požadovat vrácení všech věcí, které dlužník zapůjčil jiným osobám,
- zkontrolovat veškeré smlouvy, obzvláště smlouvy leasingové, nájemní a další,
- sestavit hospodářskou zprávu ke dni prohlášení konkursu,
- připravit všechny podklady, které budou potřebné při schůzi věřitelů a pro přezkumné jednání.

Veškerý majetek insolvenční správce zapíše do seznamu majetkové podstaty, o němž již bylo pojednáváno v předchozí kapitole. Následně je oprávněn majetek zpeněžit. Obvyklým způsobem zpeněžení je veřejná dražba. Je však potřeba uvést, že samotný prodej majetkové podstaty není prováděn osobou insolvenčního správce.

Ohledně zpeněžování majetkových hodnot pojednává ustanovení § 293 insolvenčního zákona, které ukládá insolvenčnímu správci povinnost řídit se pokyny zajištěného věřitele směřujícími ke zpeněžení. Pokud by se však

insolvenční správce domníval, že lze tyto majetkové hodnoty zpeněžit výhodněji, může se obrátit na insolvenční soud, který věc přezkoumá v rámci dohledací činnosti.

Spolu s konečnou zprávou je insolvenčnímu soudu předloženo i vyúčtování odměny a výdajů insolvenčního správce. Nárok na tuto odměnu mají i další správci, kteří spravovali majetkovou podstatu nebo na její správě měli podíl a jejich odměna není součástí odměny insolvenčního správce.

Pokud v průběhu řízení dojde k zrušení konkursu, neznamená to pro insolvenčního správce automaticky zánik jeho činnosti. Správa majetkové podstaty sice přechází zpět na dlužníka spolu s dalšími oprávněními, avšak insolvenční správce je zproštěn své funkce až insolvenčním soudem poté, co skončí všechny zákonem stanovené povinnosti. Mezi tyto povinnosti patří uzavření účetních knih, sestavení účetní závěrky, splnit veškeré náležitosti spojené s daňovými předpisy a povinností předat dlužníkovi potřebné účetní záznamy. Po zproštění funkce jsou insolvenčnímu správci přiznány úhrady, které mu vznikly zrušením konkursu.

4.6.2 Reorganizace

Nejnáročnější variantu hry o aktiva dlužníka představuje proces reorganizace. Jde o soudní restrukturalizaci firmy, která spočívá ve změně kapitálové a/nebo majetkové struktury korporace a která umožňuje podnikateli reagovat na nové poměry na trhu (např. na ekonomickou krizi) a tím přežít. Firma, která se nachází v úpadku, se už nemůže restrukturalizovat mimosoudně. Zákon jí zakazuje provádět zásadní majetkové operace a uspokojovat některé věřitele na úkor jiných. Nový insolvenční zákon jí ale umožňuje soudní reorganizaci, která je možná nejen u právnických osob, ale i v případě podnikajících fyzických osob.⁶⁶

Podstatným rozdílem mezi konkursem a reorganizací je skutečnost, že dispozice s majetkovou podstatou náleží stále dlužníkovi a nepřechází na

⁶⁶ ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Řízený konkurs a reorganizace - proaktivní řešení úpadku podniku. *Bulletin-advokacie* [online]. 2012, č. 9 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/rizeny-konkurs-a-reorganizace-proaktivni-reseni-upadku-podniku>.

insolvenčního správce. Úkoly insolvenčního správce při reorganizaci spočívají především v:

- prostřednictvím mezi věřitelským výborem a dlužníkem,
- dohledem nad činností dlužníka,
- dohledu nad majetkovou podstatou,
- správě seznamu věřitelů,
- možnosti navrhnout insolvenčnímu soudu omezit dlužníkovi dispozice s majetkovou podstatou,
- předávání zpráv o své činnosti přímo dlužníkovi.

Pokud by bylo insolvenčním soudem rozhodnuto a odejmutí dispozice s majetkovou podstatou dlužníkovi, přechází toto právo na insolvenčního správce, který však bude postupovat v zájmu reorganizace. Teprve pokud by byla reorganizace přeměněna v konkurs, což je v praxi velmi častým jevem, pak bude insolvenční správce s majetkovou podstatou nakládat dle ustanovení o konkursu.

Základem úspěšně provedené reorganizace je v první řadě reorganizační plán. Na jeho plnění se podílí dlužník i insolvenční správce. Právě role správce může být v celém procesu klíčová, když tento může využít svých znalostí a dovedností a napomoci k úspěšnému vyřešení věci.

Přestože je reorganizace poměrně novým institutem, její význam je značný. Hlavním přínosem shledávám možnost vyššího uspokojení věřitelů, kterého se úspěšnou reorganizací dosáhne. Rozdíl v jejich uspokojení je nepochybně od konkursu velmi výrazný a tedy je i v nejlepším zájmu věřitelů reorganizaci napomáhat.

4.6.3 Oddlužení

Zákon hovoří o dvou možnostech oddlužení. První z nich je oddlužení na základě zpeněžení majetkové podstaty, druhou možností je plnění splátkového kalendáře.

V případě oddlužení prodejem majetkové podstaty, má oddlužení stejné účinky, jako při prodeji majetkové podstaty v konkursu. U oddlužení plněním

splátkového kalendářem zákon uvádí lhůtu 5 let, po kterou je dlužná částka splácena.

Pro insolvenční správce je tento typ úpadku nejčastější. Postihuje hlavně osoby nepodnikatelů. Vzhledem ke skutečnosti, že jde o případy nejvíce využívané, je nutno dodat, že pro insolvenčního správce z procesního hlediska jde zároveň o případy nejsnáze řešitelné, od čehož se ale také odvíjí jeho odměna, která je nejnižší ze všech druhů úpadku.

Pokud by existovaly skutečnosti, které by insolvenční správce vyhodnotil jako takové, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, upozorní na ně před rozhodnutím schůze věřitelů, která se koná za účelem hlasování o způsobu oddlužení.

Zákonodárce u tohoto typu oddlužení dle mnohých názorů spoléhá spíše na společensky prospěšný aspekt, kdy vlastně umožňuje zcela legálně zbavit osobu části svých dluhů a umožnit jí začít znovu „od nuly“ nebo „s čistým štítem“, jak se vžilo tyto situace lidově označovat.

5 Komparace se zahraničními právními řády

„Kořenem zla je nedostatek poznání.“

[Konfucius]

5.1 Komparace s právní úpravou USA

Moderní pojetí konkursu vzniklo logicky tam, kde koncentrace kapitálu postupovala nejrychleji, tj. na americké půdě.⁶⁷

Pojem insolvenčního správce je v USA označen pojmem „trustee“. Zároveň jsou členění jinak, než jak členění známe z našeho právního řádu. Můžeme rozlišovat insolvenční správce soukromoprávní a veřejnoprávní. Dále můžeme rozlišovat tzv. hlavní správce (U.S. Trustees) a vedlejší správce.

Ve Spojených státech amerických se právní řád, který se zabývá insolvencí označuje jako „Bankruptcy Law“.

5.1.1 Hlavní insolvenční správce

V postavení vůči ostatním druhům správců jsou na samotném vrcholu pomyslné pyramidy. Jsou voleni na 5 let a jsou rozděleni do 21 regionů, kdy v každém z nich působí právě jeden tento hlavní správce. Tato skupina správců je jmenována ministrem spravedlnosti. Tito hlavní správci mají pravomoc jmenovat další insolvenční správce, kteří jsou označováni jako vedlejší správci a jsou soukromníky. Za tyto jmenované je hlavní správce odpovědný.

Náplní práce hlavního správce je dozor nad jmenovanými vedlejšími správci, o kterých si vede seznam. Je oprávněn zasahovat i do řízení, které tyto vedlejší správci vedou. Jedinou výjimkou, kdy je takovýto zásah nepřípustný, je reorganizace. Dalo by se říci, že touto kontrolní funkcí se přibližuje činnosti našeho insolvenčního soudu.

⁶⁷ RABAN, Přemysl. *Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech*. Právní rozhledy. 2002, 9, s. 429. Dostupný také z WWW: <<http://www.beck-online.cz>>.

5.1.2 Vedlejší insolvenční správce

Činnost vedlejšího správce je nejvíce podobná činnosti našeho správce. Nejčastěji se zabývá případy, které jsou obdobou našeho konkursu. Mimo jiné se mohou tito vedlejší správci specializovat pouze na určité odvětví úpadku. Toto řešení pokládám za inspirující, jelikož každá specializace sebou přináší větší vzdělání v daném oboru a tím i lepší výkon funkce. Otázkou by ovšem bylo určité poměrné rozdělení insolvenčních správců, resp. klíče, podle kterého by se takto rozdělovali. Dále by musela být upravena odměna těchto správců.

Vedlejší správce si může obstarat na pomoc různé další odborníky, které je potřeba využít k úspěšnému vyřízení věci. Nejčastěji mezi nimi najdeme účetní, notáře, právníky atd. Tyto osoby jsou pak odměňováni z výtěžku z majetkové podstaty. Ustanovení těchto odborníků musí schválit soud.

Funkci vedlejšího správce může vykonávat jak fyzická, tak i právnická osoba s podmínkou sídla kanceláře v daném okrsku.

Odměna za výkon funkce vedlejšího správce je přiznávána soudem a dohled nad vyčíslením odměny a faktickým nárokem na ni vykonává hlavní správce. Stejně jako v našem právním řádu je tato odměna poskytnuta až po ukončení poskytovaných služeb. K výši náhrad se vyjadřuje Jordan, který hovoří o potřebě posuzování odměny podle různých faktorů a zároveň podle případů, které nejsou v insolvenční.

„Whether compensation is reasonable is to be judged by a variety of factors, elaborated on by the 1994 amendment to § 330 (a), including the cost of comparable services in nonbankruptcy cases.“⁶⁸

5.2 Komparace s právní úpravou Německa

Právní úprava insolvence je upravena v „Insolvenzordnung“, který pochází z roku 1994, avšak účinnosti nabyl až roku 1999. Příčinou byla rozdílná situace

⁶⁸ JORDAN, Robert, L., et al. *Bankruptcy*. 5. vydání. New York: New York foundation press, 1999. s. 24.

v zemích východních a v zemích západních.⁶⁹ Hned úvodem je třeba zmínit, že tento právní předpis se stal inspirací pro naši úpravu insolvenčního řízení, tudíž jsou si obě úpravy velmi podobné.

Procesní postup podle Insolvenzordnung je velmi podobný našemu. Řízení se zahajuje pouze na návrh a vedle dlužníka jsou oprávněnými k podání návrhu také věřitelé, kteří řádně doloží zájem na zahájení takového řízení. Důvody zahájení jsou taxativně vymezeny zákonem a jejich hlavním společným rysem je neschopnost hradit své závazky.

Návrh k vedení insolvenčního řízení přijímá soud. Podstatným rozdílem oproti naší právní úpravě je přihlašování pohledávek. Narozdíl od naší úpravy, v Německu přihlašují věřitelé své pohledávky přímo u insolvenčního správce. Z těchto přihlášek je rovněž vypracován insolvenčním správcem seznam (Prüfungstermin).

Ihned po zahájení insolvenčního řízení získává insolvenční správce právo dispozice s majetkem dlužníka. Zároveň je povinen všechen tento majetek sepsat.

Německý Insolvenzordnung nezná pojem incidenčního sporu. Pokud nastanou nějaké nesrovnalosti v přihlašování pohledávek atp., pak se tyto problémy řeší zvláště v civilním řízení, úplně mimo řízení insolvenční.

Při porovnání docházím k závěru, že mezi českou a německou úpravou nejsou natolik zásadní rozdíly, aby mohla být vyzdvižena kvalita jedné či druhé. Domnívám se ale, že drobné rozdíly mohou být inspirativní a časem přejímány z jedné úpravy do druhé, kdy vlastně v jeden čas dochází k úplatňování, a tedy i zkoumání funkčnosti, dvou jen lehce odlišných úprav téže věci.

5.3 Vliv práva EU na úpadkové právo ČR

„Vliv na lidi je cennější než bohatství.“

[Luc Clapiers De Vauvenargues]

⁶⁹ Blíže. viz. ZOULÍK, František. *Vývoj insolvenčních řízení - moderní vývojové trendy*. Právní fórum. [online] Praha: Wolters Kluwer, 2009, č. 4. [cit. 2013-02-12] Dostupné na: <http://www.pravnickeforum.cz/>.

5.3.1 Obecně o nejvýznamnějších předpisech modifikujících úpadkové právo v ČR

Česká republika jako člen Evropské unie je značně ovlivněna evropskou právní úpravou, kterou je povinna akceptovat a inkorporovat do svého právního řádu.

Vzhledem k povaze fungování Evropské unie, která napomáhá rozvoji mezinárodního trhu odbouráváním překážek, které by jej znesnadňovaly, lze odvozovat, že mnoho závazkových vztahů tedy vznikne i mezi subjekty, které sídlí v různých státech EU. Tímto nastane situace, kdy pro vyřešení věci není možné užít pouze právní úpravu jednoho členského státu. Toto propojení obchodování je nejvyšší v rámci Evropské unie, kde je také podporováno důsledným uplatňováním čtyř základních svobod, tedy svobodou pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu.⁷⁰ Aby se mohli věřitelé domoci svých pohledávek u dlužníka, který má sídlo v zahraničí, je třeba využít mezinárodní spolupráce.

V případě solventního dlužníka, je postavení věřitelů zakotveno především v nařízení Rady č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I). Toto nařízení jednak stanovuje soud, který bude příslušný k projednání celé věci, dále pak upravuje problematiku uznávání rozhodnutí jednotlivých členských států, kdy může toto rozhodnutí uznat jako závazné i pro tyto členské státy. Tímto je velmi usnadněno postavení věřitelů a jejich šance na vymožení pohledávky vzrůstá.

Složitější situací je pak případ, kdy se jedná o insolventního dlužníka, tedy dlužníka v úpadku. Za účelem ochrany vnitřního trhu EU bylo přijato nařízení Rady č. 1346/2000 o insolvenčním (úpadkovém) řízení (dále jen „Nařízení“). Toto Nařízení je v rámci insolvenčního práva bezpochyby tím nejzásadnějším předpisem v mezinárodním rámci. Jeho primárním účelem je dle Bělohávkova *„harmonizace a unifikace účinků rozhodnutí o zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení, jakož i určení jednotných pravidel pro mezinárodní*

⁷⁰ Schelleová I.: *Evropské insolvenční právo*, Obchodní právo, 2007, č. 6, s. 8.

příslušnost a právo použitelné na taková řízení.“⁷¹ Tímto Nařízením je regulována hlavně možnost převodu majetku dlužníka do jiného státu, kde by bylo obtížnější pohledávku vymáhat nebo do státu, jehož právní řád by byl pro dlužníka příznivější. Tento postup je v praxi označován jako tzv. „forum shopping“.

5.3.2 Vliv práva EU na funkci insolvenčního správce

Dle Nařízení rozdělujeme hlavní a vedlejší řízení, která je možno vést v rámci mezistátních sporů. Jedním z rozdílů mezi těmito typy řízení spočívá v úloze insolvenčního správce a v určení jeho místní působnosti a pravomoci, kdy při rozhodnutí o zahájení hlavního řízení může vykonávat všechny své pravomoci ve všech členských státech EU. Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že postavení insolvenčního správce bude závislé na typu daného řízení a bude rozhodovat o oprávnění, kterého se insolvenčnímu správci v konečném důsledku dostane.

Druhá kapitola Nařízení upravuje uznávání insolvenčního řízení vedeného v jednom členském státě státy ostatními. Dále jsou zde rovněž upraveny pravomoci správce majetkové podstaty, který může zejména veškeré své funkce vykonávat ve všech státech Evropské unie a s majetkem může volně disponovat, tedy ho i přemístit do jiného členského státu.

Insolvenčnímu správci slouží jako doklad o jmenování především rozhodnutí, ve kterém byl jmenován k výkonu své funkce. České právo inkorporovalo výše uvedeného do svého právního řádu, kdy stanoví, že je-li o to správce požádán, musí se na území České republiky prokázat úředně ověřenou kopií i s úředně ověřeným překladem do českého jazyka.

Další povinnost ukládá insolvenčnímu správci Nařízení ve IV. kapitole, kde vedle insolvenčního soudu ukládá povinnost informovat věřitele o zahájení řízení také insolvenčnímu správci. V českém právním řádu je tato povinnost uložena insolvenčnímu soudu v ustanovení § 430 insolvenčního zákona. Pokud byl správce ustanoven rozhodnutím insolvenčního soudu v jiném členském státě,

⁷¹ Bělohávek A. J.: *Evropské insolvenční právo*, Bulletin advokacie, 2007, č. 11, s. 38.

je tuzemský insolvenční soud povinnen o této skutečnosti informovat prostřednictvím úřední desky a insolvenčního rejstříku v případě, že má dlužník provozovnu na území ČR.

Za hlavní výhodu Nařízení v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce tak lze dle mého názoru spatřovat možnost správce zahrnout do majetkové podstaty dlužníka i majetek, který se nachází na území ostatních členských států EU. Tímto lze tedy postihnout větší část majetku dlužníka, z čehož vyplývá předpoklad většího uspokojení věřitelů, což je jednou ze základních zásad insolvenčního zákona. K výše uvedenému je nutno dodat, že míra uspokojení věřitelů je rovněž zcela závislá na kvalitě právního řádu, podle kterého je řízení vedeno. Přijetí insolvenčního zákona bylo určitě přínosem nejen pro samotný český právní řád, ale určitě je i mnohem kvalitnější než předchozí zákon o konkursu a vyrovnání, čímž dává možnost věřitelům z ostatních členských států k efektivnějšímu vymožení své pohledávky.

6 Závěr

„Neučíme se pro školu, ale pro život.“

[Seneca]

V úvodu této práce jsem zpracoval historii a vývoj insolvenčního řízení, díky čemuž je pro čtenáře snadnější pochopit důvody, které vedly zákonodárce k dnešnímu pojetí insolvenčního zákona. Tato úvodní kapitola byla rozdělena na dvě části, kdy jsem se v první z nich pokusil rozebrat vývoj insolvenčního řízení již od institutů, které byly určitými předchůdci insolvence. Tyto instituty začínaly v římském právu, které se stalo vzorem pro vývoj celé naší právní kultury. V druhé části jsem se zaměřil na vývoj insolvence na území ČR, čímž jsem sledoval především již výše zmíněnou snahu poskytnout čtenáři možnost lépe pochopit podobu současné právní úpravy. Tento krátký exkurz do historie byl především sepsán tak, aby poskytoval základní informace, přičemž jsem si vědom, že daná problematika je velmi rozsáhlá a vystačila by samotná na celý obsah diplomové práce. Toto však přenechávám především zájemcům o právní historii, kteří jistě danou problematiku zpracují mnohem podrobněji.

Za podstatné jsem dále považoval vymezit základní pojmy a náležitosti, které souvisejí s výkonem funkce insolvenčního správce. Jsou rovněž zcela zásadní pro správné pochopení výkonu funkce insolvenčního správce. Velký význam jsem kladl na zásady, kterými je insolvenční správce povinen se řídit. Z těchto zásad jsem vybral tři dle mého názoru nejpodstatnější a podrobněji je rozepsal v dalších subkapitolách. Přestože poměrně stručně, vymezil jsem rovněž náležitosti zkoušky insolvenčních správců, která byla v nedávné době novelizována a nutno dodat, že tato novelizace značně zvýšila nároky na úspěšné vykonání této zkoušky, což já osobně považuji za velmi přínosné. Následně jsem vedle klasického insolvenčního správce popsal další druhy insolvenčních správců, kdy jsem u každého z nich vedle jeho základních charakteristik popsal i podstatu výkonu jeho funkce. V závěru této kapitoly jsem se zabýval náležitostmi seznamu insolvenčních správců a stanovením jejich úhrad a odměn, u kterých jsem provedl komparaci s předchozí právní úpravou a zároveň nastínil způsob jejího dalšího vývoje.

Největší důraz jsem kladl na čtvrtou kapitolu, ve které jsou naplněny hlavní cíle této práce, tedy především hlavní úloha a procesní postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení. Popsána je jeho činnost od výkonu případného předběžného správce, následně přezkoumání pohledávek a jejich popírání. Jedna z nejdůležitějších činností insolvenčního správce spočívá v soupisu a samotném zjištění majetkové podstaty. Samotná majetková podstata a její zpeněžení přímo naplňují nejčastější podstatu insolvenčního řízení. Na její sepsání a zjištění je tedy kladen velký důraz, což se promítlo i v mé diplomové práci. Jako hlavní význam majetkové podstaty shledávám její zpeněžitelnost. A právě preciznost zpeněžení je velmi závislá na osobě insolvenčního správce, který touto činností nepřímo určuje míru uspokojení přihlášených věřitelů dlužníka. Závěrem této kapitoly rozebírám jednotlivé způsoby řešení úpadku a roli, kterou při nich zastává insolvenční správce.

Na závěr práce jsem pokládal ze vhodné provést komparaci s vybranými zahraničními právními řády. Při volbě těchto zahraničních právních řádů jsem zvolil právní řád USA, jako řád používají v angloamerické právní kultuře a zároveň jako řád, který je dle mého názoru velmi vyspělý, což souvisí i s vyspělostí tamějšího trhu, což mě opět utvrzuje v již mnohokrát deklarované myšlence, že insolvenční právo a trh (popř. ekonomická situace) spolu přímo souvisejí a z mého pohledu je to právě ekonomický faktor, který utváří insolvenční právo. Druhým vybraným právním řádem určeným ke komparaci je právní řád německý. U tohoto jsem narážel na drobnější jazykové překážky, tudíž jsem tuto komparaci omezil pouze na zásadní otázky a rozdíly, kterých však není díky podobnosti s českou právní úpravou mnoho. Zároveň jsem uvedl, že by mohl být německý Insolvenzordnung v mnohém inspiací pro české zákonodárce, když mají možnost sledovat téměř totožný systém přímo v praxi u našich "sousedů".

Vstupem České republiky do EU jsme vázáni evropským zákonodárstvím, a to i v oblasti insolvenčního práva. V práci jsou pak uvedeny hlavní předpisy, které mají přímý vliv na průběh insolvenčního řízení u nás. Tyto předpisy především zajišťují, tak jako v mnoha jiných oblastech Evropského práva, kooperaci jednotlivých státních orgánů členských států mezi sebou. V případě insolvenčního řízení spatřuji hlavní přínos těchto norem ve snadnějším zajištění majetkové podstaty a zároveň ve znemožnění dispozice s majetkem dlužníkem.

Porevoluční období bylo počátkem moderního vývoje insolvenčního práva. Zákon o konkursu a vyrovnání byl však poměrně nedokonalý a bylo potřeba nahradit jej novějším, mnohem vyspělejší kódexem. Nově tedy vznikl zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který je účinný od 1. ledna 2008 a ve znění pozdějších předpisů je platný dodnes. Tento kódex je již z mého pohledu možné považovat za "evropský standard".

Samotná osoba insolvenčního správce prošla rovněž značným vývojem. Vzhledem k důležitosti a postavení správce doufám, že veškeré změny, jež se ho dotkly, přispějí k jeho lepšímu postavení v insolvenčním řízení a napomohou k důstojnějšímu a váženějšímu vnímání v očích veřejnosti. Tento z mého pohledu doposud negativní pohled je způsoben zvláště některými známými mediálními kauzami, ve kterých hráli insolvenční správci podstatnou roli.⁷²

Za hlavní cíl této práce jsem si v úvodu vytyčil seznámit čtenáře s problematikou výkonu funkce insolvenčního správce, přičemž k tomuto jsem doplnil informace z historického vývoje a komparaci s vybranými zahraničními právními řády, ve snaze podat základní informace včetně kontextu. Zda jsem svůj cíl naplnil je na posouzení kritických čtenářů.

⁷² Viz. kauza Berka.

7 Resumé

The thesis is systematically divided into four chapters; in each chapter the procedural status and role of an insolvency trustee is dealt with from different angles. At the beginning history and development of insolvency proceedings as a whole and of insolvency trustee is introduced, where at the start of the development Roman Law stands. History of development is further divided into development around the world and development in the area of today's Czech Republic. This chapter also contains the position of insolvency law in the legal system of the Czech Republic.

Next chapter deals with an insolvency trustee him/herself, his/her position in accordance with current legislation. The very terms of insolvency trustee, his/her duties pursuant to insolvency law principles, necessary professional qualifications and status are explained. Next the different kinds of insolvency trustees, as a guest, provisional, separate, special and deputy are analysed. The next subchapter deals with an entry to the insolvency trustees register and administration of such an entry. At the conclusion of the chapter I focused on the compensation and reimbursement of expenses of insolvency trustees, which compare to the previous legislation, have been fundamentally changed. The last subchapter describes the liability of an insolvency trustee.

The thesis is mainly focused on the chapter dealing with powers and duties of an insolvency trustee. The activities of a provisional trustee before the very decision of bankruptcy of a debtor are analysed; review of submitted claims, which might be reviewed by an insolvency trustee only, and his/her role there is very important. Claims are also connected with other important role of an insolvency trustee - denial of claims - to which he/she is legitimate in addition to a debtor and a proved creditor. As for insolvent estate, its very term, time to writing, and principles which an insolvency trustee shall follow are dealt with. Also the role of an insolvency trustee in incidental disputes and the role in terms of individual ways of solving bankruptcy, which are pursuant to the current law bankruptcy, reorganisation, discharge from debts and bankruptcy of financial institutions, is mentioned.

The final part focuses on an insolvency trustee's function and insolvency in general compare to foreign legislation, mainly with the legal orders of the USA, Germany and Slovakia.

8 Seznam použité literatury

Monografie, odborné knihy

BAŘINOVÁ, Dagmar. *Konkurzní řízení v praxi: z pohledu věřitele i úpadce*. 2. přeprac. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0909-0.

ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN., a kol. *Kurs obchodního práva*. Obecná část. Soutěžní právo. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-583-4.

HAVEL, Bohumil. *Nástin nového insolvenčního práva*. In Kurs obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo. Praha : C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-583-4.

HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-459-9.

HOJDN, Lukáš. *Postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení*. Plzeň, 2011. s. 33, Diplomová práce. Západočeská Univerzita.

JORDAN, Robert, L., et al. *Bankruptcy*. 5. vydání. New York: New York foundation press, 1999. ISBN 9781566626934.

KISLINGEROVÁ, Eva. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-882-8.

KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: Beck, 2010. Komentované zákony (Beck). ISBN 978-80-7400-320-2.

KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-243-3.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011. Praktická právní příručka. ISBN 978-80-7201-862-8.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-329-4.

SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurs und Ausgleich in der Tschechischen Republik*. 1. vydání. Mnichov: GRIN-Verl, 2010. ISBN 3640728173.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-54-0.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-808-7255-100.

ŠÁMAL, Pavel. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-493-7.

Odborné články

BĚLOHLÁVEK, Alexander J.: *Evropské insolvenční právo, Bulletin advokacie, 2007, č. 11*. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o. ISSN 1210-6348.

DVOŘÁK, Tomáš. *Nad postavením správce konkursní podstaty*. Právní praxe v podnikání. 2000, 2, s. 24.

KOZÁK, Jan. *Nové úpadkové právo v České republice*. Právní zpravodaj. 2008, 2, s. 3. Dostupný také z WWW: <beck-online.cz>.

RABAN, Přemysl. *Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech*. Právní rozhledy. 2002, 9, s. 429. Dostupný také z WWW: <<http://www.beck-online.cz>>.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Evropské insolvenční právo*. Obchodní právo, Praha: Prospektrum, 2007, roč. 16, č. 6, s. 8-17. ISSN 1210-8278.

SUCHÁ, Anna. *Za chyby se platí aneb k odpovědnosti insolvenčního správce*. www.epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvenčního-spravce-91694.html>

ŠEVČÍK, Daniel, ŠEBESTA, Jiří. Majetková podstata. *Bulletin advokacie* [online]. Praha: CODEX, 2012 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/majetkova-podstata>

VIDOVIČOVÁ, Lenka. Incidenční spory. *Bulletin advokacie* [online]. Praha: CODEX, 2012 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/incidencni-spory>

ZOULÍK, František. *Vývoj insolvenčních řízení*. Právní fórum. 2009, 2009/4.

ŽIŽLA VSKÝ, Michal. Řízený konkurs a reorganizace – proaktivní řešení úpadku podniku. *Bulletin-advokacie* [online]. 2012, č. 9 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/rizeny-konkurs-a-reorganizace-proaktivni-reseni-upadku-podniku>

Právní předpisy

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řádu soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1923 Sb., kterým se mění některá ustanovení konkursního a vyrovnávacího řádu uvedeného v platnost císařským nařízením ze dne 10. prosince 1914, č. 337 ř.z. Pozn.: neplatí pro Slovensko a Pokarpatskou Rus.

Zákon č. 161/1921 Sb., kterým se mění některá ustanovení zákonů o soudní příslušnosti a soudním řízení v občanských věcech a o projednání pozůstalostí.

Vládní nařízení č. 96/1922 Sb. z. a n., jímž se provádí čl. I. císařského nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 337 ř. z., o řízení konkursním a vyrovnávacím.

Vládní nařízení č. 18/1923 Sb. z. a n., o nejnižší vyrovnací částce v konkursním a mimokonkursním vyrovnávacím řízení.

Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 7. 2010 sp. zn. ÚS 241/2010

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24.09.2009 sp. zn. III. ÚS 2101/09.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003.

Rozhodnutí Vrchního soudu ČR v Olomouci ze dne 27. 8. 2003, č.j. Ko 110/2003-420.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.9.2009, sp. zn. 1 VSPH 385/2009-B-63, KSCB 27 INS 1466/2008.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.7.2008, sp.zn. KSUL 48 INS 150/2008, 1 VSPH 103/2008.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.1.2000, sp. zn. 1 Ko 363/99.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17.5.2011, sp. zn. 1 VSPH 552/2011-B-31, ke sp. zn. KSLB 57 INS 12631/2010.

Internetové zdroje

<http://www.justice.cz>

<http://www.pravnickeforum.cz>

<http://www.kraken.slv.cz>

<http://www.insolvency.statnisprava.cz>

<http://www.epravo.cz>

<http://www.beck-online.cz>

<http://www.bulletin-advokacie.cz>

<http://www.psp.cz>

Další zdroje

Důvodová zpráva k návrhu na vydání zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů, k zákonu č. 105/2000 Sb. [online]. PSP sněmovní tisk 219/0. Poslanecká sněmovna. 3. volební období. 1998 - 2002

Důvodová zpráva k návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), k zák. č. 128/2006 Sb. [online]. PSP sněmovní tisk 1120/0. Poslanecká sněmovna. 4. volební období. 2002 - 2006